

Mesut BALCI

Yargıtay 21. Hukuk Dairesi Tetkik Hakimi

İş Kazası ve Meslek Hastalığı Nedeniyle İşverenin Sorumluluğu

A-İŞ KAZASI TANIMI

İş kazası, öğretide, 506 sayılı yasada (5510 Sayılı Yasa'da) ve Yargıtay kararlarında tanımlanmıştır. Öğretideki tanımlamaya göre iş kazası: "İşçinin işverenin hakimiyeti (otoritesi) altında bulunduğu bir sırada, onun için ifa ettiği işten veya iş dolayısıyla dış bir sebeple aniden meydana gelen bir olay sonucu uğramış olduğu kazadır."¹

Kaza, Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre "Can veya mal kaybına, zararına neden olan kötü olay" olarak tanımlanmıştır. Kaza, niteliği itibarıyla doktrinin tanımladığı gibi ani olarak meydana gelen bir olaydır. Örneğin, işyerinde yenilen yemekten zehirlenen işçiler için kaza, yemek yedikleri sırada gerçekleşmiştir. Ancak, kazanın sonucu olan netice zehirlenme belirtilerinin ortaya çıkması ile anlaşılmıştır. Burada, tam anlamıyla ani bir olay söz konusu değil ise de, olay iş kazasıdır. Doktrindeki tanımlamanın bir yönü ile önemi, iş kazası ile meslek hastalığının ayırt edici unsuru olarak, kazayı ani bir olay olarak nitelendirmesidir. İş kazasını belirleyen diğer unsurlar gerçekleşmiş ise, işverenin otoritesi altında, onun ifa ettiği işten, dış bir sebeple meydana gelmişse) kaza çok ani olmayabilir. Kavram olarak "ani", bir kısa bir zaman dilimini ifade eder. Zaman, işçideki bedeni veya ruhi arızayı arttıran bir nitelik arz ediyor ise, meslek hastalığı

şöyle söz konusudur. Meslek hastalığı da, bir işçinin ifa ettiği iş dolayısıyla meydana gelmektedir. Aradaki fark, iş kazasının ani olarak meslek hastalığının ise zaman içerisinde meydana gelmiş olmasıdır. Aniden meydana gelen olay kavramı da öğretideki kimi görüşlere göre dar yorumlanmamalıdır. "başlangıç ve sonu sabit olan tek ve bir defalık oluş"² ani bir olaydır.

Borçlar hukuku anlamında kaza, önceden kestirilemeyen, dış etki ile aniden meydana gelen, istenilmeyen bir olaydır. Kaza kavramı, iş kazası kavramına göre daha geniş bir anlam ifade eder. Her kaza mutlaka iş kazası değildir. Genel hukuk ilkelerine göre, bir olayın iş kazası sayılabilmesi için kaza ile işçinin yaptığı iş arasında illiyet bağı (nedensellik bağı) bulunması koşuldur. Yargıtay'ın yerleşmiş görüşlerine göre, "olay, hayat deneyimlerine ve olayın akışına göre diğer bir olayı meydana getirmeye elverişli ise" illiyet bağı gerçekleşmiştir. Burada ilk olay kaza ve ikinci olay ise gerçekleşen bedeni veya ruhi zarardır.

Sosyal Sigortalar Kanunu açısından iş kazası ile bireysel iş hukuku ve borçlar hukuku açısından iş kazası kavramları birbirinden farklıdır.³ Bu yaklaşım, bu tanımlamalara göre iş kazasının tabi olacağı farklı yasa hükümlerinin uygulanması açısından önem arz eder.

1- 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu açısından iş kazası

506 sayılı Yasa'nın 11. maddesindeki tanıma göre: "iş kazası,yasada açıklanan hâl ve durumlardan birinde meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedence veya ruhça arızaya uğratan olaydır." 506 sayılı Yasa'ya göre iş kazasının söz konusu olabilmesi için öncelikli koşul, işyerinin 506 sayılı Yasa kapsamına alınabilecek nitelikte olmasıdır. İşyerinin fiilen tescil edilip edilmediğinin önemi yoktur. Koşul bu nitelikteki bir işyerinin varlığıdır.

506 Sayılı Yasa'nın 11. maddesine göre bir olayın iş kazası sayılabilmesi için, olayın;

a) Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada,

b) İşveren tarafından yürütülmekte olan iş dolayısıyla,

c) Sigortalının, işveren tarafından görev ile başka bir yere gönderilmesi yüzünden asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda,

d) Emzikli kadın sigortalının çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda,

e) Sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıta işin yapıldığı yere toplu olarak götürülüp getirilmeleri sırasında meydana gelmesi gerekir.

506 sayılı Yasa'ya göre iş kazası, sadece 506 sayılı Yasa kapsamında hizmet akdi ile çalışan sigortalılar bakımından söz konusudur. Bir işyeri, 506 sayılı Yasa kapsamına alınacak nitelikte değil ise, bu işyerinde işçinin çalıştığı sırada meydana gelen kaza 506 sayılı Yasa anlamında iş kazası sayılmaz. İş kazası, 506 sayılı Yasa'nın 11. maddesi kapsamında ise sigortalıya aynı yasanın 16. maddesine göre geçici işgöremez durumda kaldığı her gün için geçici işgöremezlik ödeneği ödenir. Sigortalının işgöremezlik oranı %10 ve üzerinde ise 506 sayılı Yasa'nın 19. maddesine göre sigortalıya gelir bağlanır. Sigortalının iş kazası sonucu ölümü halinde ise yasanın 23. ve 24. maddelerine göre hak sahiplerine kurumca iş kazası sigortasından ölüm aylığı bağlanır. İş kazasının saptanması durumunda, işveren sigortalının hizmetlerini Kuruma bildirsün veya bildirmesin, primlerini ödesin veya ödemesin hizmet akdi 506 sayılı Yasa kapsamına giriyor ise, sigortalıya veya hak sahiplerine bu yardımlar sağlanır. Kurum, 506 sayılı Yasa'nın 10. ve 26. maddeleri gereğince işverene ve üçüncü kişilere rücu edebilir.

İş kazası nedeniyle, işverenin ve 3. kişilerin SSK'na karşı sorumluluğu 506 sayılı Yasa'nın 26. maddesinde düzenlenmiştir. " Madde 26 - (Değişik birinci fıkrası: 20/6/1987 - 3395/2 md.) İş kazası ve meslek hastalığı, işverenin kası veya işçilerin sağlığını koruma ve işgüvenliği ile ilgili mevzuat hükümlerine aykırı hareketi veyahut suç sayılabilir bir hareketi sonucu olmuştaki Kurumca sigortalıya veya haksahibi kimselerine yapılan veya ileride yapılması gerekli bulunan her türlü giderlerin tutarları ile gelir bağlanırsa bu gelirlerinin 22 inci maddede belirtilen tarifeye göre hesaplanacak sermaye değerleri toplamı sigortalı veya haksahibi kimsele- rin işverenden isteyebilecekleri miktarlarla sınırlı olmak üzere Kurumca işverene ödetilir. (Ek cümle: 29/7/2003-4958/28 md.) İşçi ve işveren sorumluluğunun tespitinde kaçınılmazlık ilkesi dikkate alınır.

İş kazası veya meslek hastalığı, 3. bir kişinin kasıt veya kusuru yüzünden olmuştaki Kurumca bütün sigorta yardımları yapılmakla beraber zarara sebep olan 3 üncü kişilere ve sayet kusuru varsa bunları çalıştıranlara Borçlar Kanunu hükümlerine göre rücu edilir."

Sigortalı veya hak sahipleri de zararlarının giderilmesini kendi kişisel haklarına dayalı olarak isteyebilirler. Sigortalının, sürekli işgöremezlik nedeniyle maddi tazminat davası ile hak sahiplerinin sigortalının ölümü sonucu destekten yoksun kalmaları nedeniyle açacakları maddi tazminat davalarında Kurumun yaptığı geçici işgöremezlik ödeneği veya bağladığı gelirlerin en son peşin sermaye değeri mükerrer ödemeye yol açmaması için hesaplanan zarardan düşülür.

2- 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'na göre iş kazası (01.01.2007 tarihinde 506 sayılı Yasa yerine yürürlüğe girecek)

01.01.2007 tarihinde yürürlüğe girecek olan 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun 13. maddesine göre; iş kazası, "Yasada açıklanan hâl ve durumlarda meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen ya da ruhen özüre uğratan olaydır."

İş kazası kavramının tanımında, 01.01.2007 öncesinde yürürlükte bulunan 506 sayılı Yasa'nın tanımlaması ile 01.01.2007 tarihinde yürürlüğe girecek olan 5510 sayılı Yasa'nın tanımlaması arasında "arıza" yerine aynı anlama gelen "özür" kelimesinin kullanılması dışında anlam bakımından bir fark yoktur. Yasada açıklanan hâl ve durumlar ise, 5510 sayılı Yasa'nın 13. maddesinde yer almaktadır.

5510 sayılı Yasa'nın 13. maddesine göre ise;

a) Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada,

b) İşveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle veya görevi nedeniyle, sigortalı kendi adına ve hesabına bağımsız çalışıyorsa yürütmekte olduğu iş veya çalışma konusu nedeniyle işyeri dışında,

c) Bir işverene bağlı olarak çalışan sigortalının, görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda,

d) Emziren kadın sigortalının, çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda,

e) Sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıta işin yapıldığı yere gidiş geliş sırasında, meydana gelmesi gerekir.

Her iki yasada, benzer şekilde yer aldığı gibi, sigortalının işyerinde bulunduğu sırada meydana gelen ve sigortalıyı bedence veya ruha özüre uğratan her olay iş kazasıdır. Olayın, iş kazası sayılması için sadece işyeri koşulları veya işverenin iş güvenliği önlemlerini almaması nedeniyle meydana gelmesi gerekmez. Başka bir anlatımla, kazanın iş yerinde dolayısıyla, işçinin işverenin otoritesi altında bulunduğu sırada meydana gelmesi yeterlidir. İşyeri ile ilgisi bulunmayan 3. kişilerin kasti veya taksirli eylemi, yıldırım düşmesi, deprem gibi doğa olaylarının neden olduğu kaza da iş kazasıdır.

İşyerinin kapsamı, 5510 sayılı Yasa'nın 11. maddesinde ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 2. maddesinde tanımlanmıştır. 5510 sayılı Yasa'nın 11. maddesine göre: "İşyerinde üretilen mal veya verilen hizmet ile nitelik yönünden bağlılığı bulunan ve aynı yönetim altında örgütlenen işyerine bağlı yerler,

dinlenme, çocuk emzirme, yemek, uyku, yıkanma, muayene ve bakım, beden veya meslek eğitimi yerleri, avlu ve büro gibi diğer eklentiler ile araçlar da işyerinden sayılır."

4857 sayılı İş Kanunu'nun 2. maddesine göre "İşveren tarafından mal veya hizmet üretmek amacıyla maddi olan ve olmayan unsurlar ile işçinin birlikte örgütlendiği birime işyeri denir.

İşverenin işyerinde ürettiği mal veya hizmet ile nitelik yönünden bağlılığı bulunan ve aynı yönetim altında örgütlenen yerler (işyerine bağlı yerler) ile dinlenme, çocuk emzirme, yemek, uyku, yıkanma, muayene ve bakım, beden ve meslek eğitimi ve avlu gibi diğer eklentiler ve araçlar da işyerinden sayılır.

İşyeri, işyerine bağlı yerler, eklentiler ve araçlar ile oluşturulan iş organizasyonu kapsamında bir bütündür."

Zararlandırıcı olay işyerinin dışında ise, 506 sa-

İşyeri ile ilgisi bulunmayan 3. kişilerin kasti veya taksirli eylemi, yıldırım düşmesi, deprem gibi doğa olaylarının neden olduğu kaza da iş kazasıdır.

yılı Yasa'ya göre işveren tarafından yürütülmekte olan iş dolayısı ile meydana gelen olay iş kazası sayılırken, 5510 sayılı Yasa'ya göre ise, bundan farklı olarak işveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle veya görevi nedeniyle meydana gelen olay iş kazasıdır. 5510 sayılı Yasa'da yer alan maddedeki farklı anlatımın nedeni, sosyal güvenlik kurumları tek çatı altında toplandığından, eski Bağ-Kur ve Emekli Sandığı sigortalılarının da aynı maddeye tabi olmasından kaynaklanmaktadır. Madde-nin (a) bendi işyerinde meydana gelen kazayı kapsama aldığına göre (b) bendindeki "yürütülmekte olan iş nedeniyle" meydana gelen olayın işyeri dışında olabileceğinin kabulü gerekir. Madde, işyeri dışında gerçekleşen olayı işveren tarafından yapılan iş nedeniyle meydana gelmesi halinde iş kazası saymıştır. İşçi, işyeri dışında bulunmakta ise de, işverenin hakimiyeti altındadır. İş akdinin bağımlılık unsuru işyeri dışında da devam ettiği sırada olay gerçekleşmelidir. Yargıtay içtihatları da, işçinin işverenin emir ve kumandası (hakimiyeti) altında bulunduğu sırada işyeri dışında meydana gelen kaza olayını iş kazası kabul etmektedir. Sigortalı, işyeri dışında da işveren ile hizmet akdinin

"bağımlılık" unsuru dolayısı ile bulunuyor ise bu sırada meydana gelen olay iş kazasıdır. İşveren ile iş ilişkisi dolayısı ile işçi işyeri dışında meydana gelen bir olayda bedenen veya ruhen özne (zarara) uğramış ise o anda işçinin bir görevi olsun olmasın olay iş kazasıdır. Sigortalı, işverenin verdiği işte çalışmakta değildir. Ancak, işveren tarafından yürütülen iş nedeniyle olay meydana gelmiştir. Bir işverene hizmet akdi ile bağlı olarak çalışan ve işverenin alacakları için gittiği icra takibinde görevli olduğu sırada, borçlu tarafından saldırıya uğrayan avukat için olay iş kazasıdır. Aynı avukat, görevi bittikten sonra markette alışveriş yaparken yaptığı takip nedeniyle işverenin borçlusunun saldırısına uğrar ve bedence veya ruha arıza oluşur ise olay yine iş kazasıdır. Güncel olaylara uyarlanır ise Afganistan'da iş yapan bir firmanın orada çalışmasını engellemek için firma mühendisi sigortalıyı evinden alıp götürülen teröristlerin sigortalıyı yaralaması veya öldürmesi hali de iş kazasıdır (Bu örnekte, 5510 sayılı Yasa'nın 10. maddesine göre, yurtdışına geçici görevle gönderilen kişiler sigortalıdır ve sosyal güvenlik sözleşmesi imzalanmayan ülkelerde iş üstlenen işverenlerce çalıştırılmak üzere bu ülkelere götürülen Türk işçileri de bu Kanunun uygulanmasında geçici görevle yurt dışına gönderilmiş sayılır hükmü dikkate alınmıştır). Bazı görüşlere göre, 5510 sayılı Yasa'da yer alan "görevi nedeniyle kavramı" daha önce Emekli Sandığı'na tabi iken, 5510 sayılı Yasa kapsamına alınan kamu görevlilerine yönelik iş kazası tanımlaması ile ilgilidir. Ancak, 5510 sayılı Yasa'nın 4. maddesinin (c) bendine göre sigortalı sayılan kamu görevlilerini çalıştıran kamu idareleri de işveren olarak nitelendirildiğinden, iş kazası ile ilgili olarak yasanın 13. maddesinin hizmet akdi için uygulanabilecek olan hükümlerinin tamamı kamu görevlileri açısından da geçerlidir. Yasanın 13. maddesinin (a) bendi, yasa kapsamına giren tüm sigortalılar için geçerlidir. Ancak, (b) fıkrasının 2. cümlesinde yer alan "sigortalı kendi adına ve hesabına bağımsız çalışıyorsa yürütmekte olduğu iş veya çalışma konusu nedeniyle işyeri dışında," bölümü kendi adına bağımsız çalışanlar ile ilgilidir.

5510 sayılı Yasa'nın, 506 sayılı Yasa'dan farklı olarak iş kazası uygulamasını genişlettiği bir hal ise işçilerin işe gidip geldikleri sırada kaza geçirmeleri halidir. 506 sayılı Yasa'ya göre "işçilerin işveren-

ce sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere toplu olarak götürülüp getirilmeleri sırasında" meydana gelen kaza iş kazası sayılmaktaydı. 5510 sayılı Yasa ise, 13. maddenin son bendinde "sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş geliş sırasında" meydana gelen kazayı iş kazası saymaktadır. Sigortalı, işverenin sağladığı araç ile tek başına işin yapıldığı yere giderken meydana gelen kaza iş kazasıdır. Örneğin, işveren sigortalıya bir otomobili kendisi kullanarak işyerine gidip gelmesi için tahsis etmiş ise trafik kazası halinde olay artık iş kazasıdır. Otomobilin, işverene ait olması gerekmez. İşveren başkasına ait aracı da kiralayıp tahsis edebilir. Bu tür bir iş kazasında, doğal olarak kazalı SSK yardımlarından yararlanacaktır.

5510 sayılı Yasa'nın 11. maddesine göre, işyerine ait araçlar işyeri sayıldığından, (örneğin iş makinesi) işçinin işverene ait araç içerisinde bulunduğu sırada meydana gelen zararlandırıcı olaylar da iş kazasıdır. İşverenin temin ettiği araç ile izinli olduğu sırada pikniğe veya eğlenmeye giden sigortalıların trafik kazası sonucu yaralanmaları hali. Yargıtay içtihatlarına göre sigortalı işverenin hakimiyeti altında veya işyerinde bulunmadığından iş kazası sayılmamaktadır. Olayın iş kazası sayılması, işverenin tehlikeden doğan kusursuz sorumluluğunu gerektirir. Ancak, olay sigortalının tamamen kendi kusuru ile veya tamamen 3. bir kişinin kusuru ile veya sigortalının ve 3. kişinin kusurlarının birleşmesi nedeniyle meydana gelmiş ise, olay iş kazası olduğu halde illiyet bağı kesileceğinden işveren zarardan sorumlu olmayacaktır.

3-Bireysel hukuk anlamında iş kazası

Bireysel anlamda iş kazasının tanımlanması, sigortalının malûliyeti nedeniyle kazanç kaybından veya sigortalının ölümü halinde hak sahiplerinin desteklerini kaybetmelerinden doğan zararlarının hangi esaslara göre tazmin edileceği yönünden gereklidir. 506 sayılı Yasa veya yerine yürürlüğe konulacak olan 5510 sayılı Yasa Sosyal Güvenlik Kurumu'nun iş kazası nedeniyle yaptığı ödemelerden doğan zararını karşılamaya yönelik hükümler içermektedir. Bu nedenle, hizmet akdinin 4857 sayılı İş Kanunu kapsamına girip girmediği ortaya konmalı, kanun kapsamına giriyor ise İş Kanunu hükümleri dikkate alınmalı, girmiyor ise Borçlar Kanunu hükümleri dikkate alınmalıdır.

Olayın salt iş kazası sayılması, işverenin iş kazasından dolayı sorumlu olduğu anlamına gelmez.

Borçlar hukuku açısından hizmet akdi daha geniş bir kavramdır. Sorumluluk halleri doğrudan Borçlar Kanunu açısından ele alınır. Dolayısıyla, borçlar hukuku açısından iş kazası kavramı da daha geniş bir kavramdır. 4857 sayılı İş Kanunu kapsamına giren işyerleri bakımından iş kazası sayılan olayda ise, Borçlar Kanunu yanında öncelikle İş Kanunu hükümlerinin dikkate alınması gerekir. 4857 sayılı İş Kanunu, kapsamına aldığı işyerleri için işverenin işçiye karşı ve işçinin de işverene karşı yükümlülüklerini düzenlemiştir.

Kaza, 506 sayılı Yasa kapsamına girmeyen bir işyerinde meydana gelmiş ise, 506 sayılı Yasa anlamında iş kazası değildir. Ancak, bireysel hukuk anlamında iş kazası sayılabilir. Olayın, 506 sayılı Yasa (veya 5510 sayılı Yasa) anlamında iş kazası sayılması ile işverenin iş kazasından sorumlu olması da ayrı ayrı düşünülmelidir. Olayın salt iş kazası sayılması, işverenin iş kazasından dolayı sorumlu olduğu anlamına gelmez. 506 veya 5510 sayılı Yasa'ya göre olayın iş kazası sayılması, sigortalının yasal olarak geçici veya sürekli işgöremezlik ödeneği alabilmesini ve dolayısıyla Kurumun rücu hakkını doğurur.

İş kazasının, 506 sayılı Yasa anlamında belirlenmesinde, genel hukuk ilkelerinden farklı olarak bazı hallerde yasa gereği illiyet bağının oluşup oluşmadığı incelenmez, illiyet bağı karine olarak varsayılır. 506 sayılı Yasa'nın 11. ve 5510 sayılı Yasa'nın 13. maddesi hükümlerine göre; iş kazası sigortalının işyerinde bulunduğu sırada meydana gelmiş ise olay iş kazasıdır. Olay tamamen işyerinden kaynaklanmayan bir nedenle meydana gelebilir. Örneğin yıldırım düşmesi olayı işyerinde meydana gelmiş ise, olay iş kazasıdır. İşyerine soygun amacı ile gelen 3. kişilerin işçiyi yaralaması veya öldürmesi olayı da iş kazasıdır.

B- MESLEK HASTALIĞI KAVRAMI

1- Meslek hastalığının tanımı

Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre; hastalık, "Organizmada birtakım değişikliklerin ortaya çıkma-

ıyla sağlığın bozulması durumu, rahatsızlık, çor, dert, sayrılık, illet, maraz, maraza, esenlik karşıtı" anlamına gelmektedir. Sözlükte meslek hastalığının tanımına yer verilmemiştir. Tanımlanan hastalık halinin "mesleki nedenlerle", "iş ve çalışma koşulları nedeniyle" meydana gelmesi halinde ise meslek hastalığından sözedilebilir.

506 sayılı Yasa'nın 11. maddesinde yapılan tanımlamaya göre, "Meslek hastalığı, sigortalının çalıştırıldığı işin niteliğine göre tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, sakatlık veya ruhi arıza halleridir."

5510 sayılı Yasa'nın 14. maddesine göre iş kazası; "MADDE 14- Meslek hastalığı, sigortalının çalıştığı veya yaptığı işin niteliğinden dolayı tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, bedensel veya ruhsal özürülük halleridir."

506 sayılı Yasa ile 5510 sayılı Yasa'nın meslek hastalığı tanımlamaları tıpatıp aynıdır.

Meslek hastalığı ile iş kazası arasında dikkat çekiçi olan ayırt edici unsur, meslek hastalığının "tekrarlanan bir sebeple" iş kazasının ise "ani" olarak meydana gelmesidir. Bunu meslek hastalığının işyeri koşullarından dolayı zaman içinde meydana geldiği biçiminde anlayabiliriz.

Genel hastalık kavramı ile meslek hastalığı kavramı arasında da farklılık vardır. Her hastalık meslek hastalığı değildir. İşyeri koşulları ile meydana gelen hastalık arasında bir illiyet bağı olmalıdır. Örneğin, uzun yıllar sigara kullanılması nedeniyle nefes darlığı oluşması bir hastalık halidir ancak meslek hastalığı değildir. Nefes darlığının meslek hastalığı sayılması için işyeri koşullarından dolayı meydana gelmesi gerekir. Örneğin, işitme kaybı kendiliğinden zaman içinde meydana gelebileceği gibi işyeri koşullarından da meydana gelebilir.

506 sayılı Yasa'ya göre, hangi hastalıkların meslek hastalığı sayılacağı kurumca çıkarılacak yönetmelikte belirlenir. Kurumun belirlediği hastalıklar dışında bir hastalığın meslek hastalığı olduğu ileri sürülmüş ise 506 sayılı Yasa'nın 109. ve 5510 sayılı Yasa'nın 14. maddesi öncelikle Yüksek Sağlık Kurulu'ndan rapor alınması gerekir. Yüksek Sağlık Kurulu da meslek hastalığı saymaz ise, ilgili iş mahkemesine dava açabilir. Dava sırasında mahkeme, Adli Tıp Kurulu'ndan, itiraz halinde Tıp Fa-

külteleri Konseyi'nden veya Adli Tıp Genel Kurulu'ndan rapor olarak sonuca gitmelidir. Meslek hastalığı sonucu oluşan işgöremezlik oranına ilişkin olarak tesbit davası açılması veya tazminat davasında bu konuda itirazlar üzerine ön mesele ortaya çıkması durumunda, mahkeme, 506 sayılı Yasa'nın 109. maddesindeki prosedüre göre (aynı prosedür 5510 sayılı yasanın 14. maddesinde yer almıştır) önce Yüksek Sağlık Kurulu'ndan sonra, Adli Tıp Kurulu'ndan itiraz hakkında Tıp Fakülte-leri Konseyi'nden veya Adli Tıp Genel Kurulu'ndan rapor olarak sonuca gitmelidir. Yasal prosedürde sadece Yüksek Sağlık Kurulu'ndan bahsedilmekte ise de, Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu'nun 28.06.1976 gün ve 1976/6 E-4 K. sayılı kararına göre, mahkemeler bu kurul kararı ile bağlı değildir.¹

5510 sayılı Yasa'nın 14. maddesinin diğer bentlerine göre de;

"Sigortalının çalıştığı işten dolayı meslek hastalığına tutulduğunun;

a) Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmet sunucuları tarafından usûlüne uygun olarak düzenlenen sağlık kurulu raporu ve dayanağı tıbbî belgelerin incelenmesi,

b) Kurumca gerekli görüldüğü hallerde, işyerindeki çalışma şartlarını ve buna bağlı tıbbî sonuçlarını ortaya koyan denetim raporları ve gerekli diğer belgelerin incelenmesi,

sonucu Kurum Sağlık Kurulu tarafından tespit edilmesi zorunludur.

Meslek hastalığı, işten ayrıldıktan sonra meydana çıkmış ve sigortalı olarak çalıştığı işten kaynaklanmış ise, sigortalının bu Kanunla sağlanan haklardan yararlanabilmesi için, eski işinden fiilen ayrılmasıyla hastalığın meydana çıkması arasında bu hastalık için Kurum tarafından çıkarılacak yönetmelikte belirtilen süreden daha uzun bir zamanın geçmemiş olması şarttır. Bu durumdaki kişiler, gerekli belgelerle Kuruma müracaat edebilirler. Herhangi bir meslek hastalığının klinik ve laboratuvar bulgularıyla belirlendiği ve meslek hastalığına yol açan etkenin işyerindeki inceleme sonunda tespit edildiği hallerde, meslek hastalıkları listesindeki yükümlülük süresi aşılmış olsa bile, söz konusu hastalık Kurumun veya ilgilinin başvurusu üzerine Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulu'nun onayı ile meslek hastalığı sayılabilir.

Meslek hastalığının 4. maddenin birinci fıkrasının;

a) (a) ve (c) bentleri ile 5. madde kapsamında bulunan sigortalılar bakımından, sigortalının meslek hastalığına tutulduğunu öğrenen veya bu durum kendisine bildirilen işveren tarafından,

b) (b) bendi kapsamındaki sigortalı bakımından ise kendisi tarafından,

bu durumun öğrenildiği günden başlayarak üç işgünü içinde, iş kazası ve meslek hastalığı bildirgesi ile Kuruma bildirilmesi zorunludur. Bu yükümlülüğü yerine getirmeyen veya yazılı olarak bildirilen hususları kasten eksik ya da yanlış bildiren işverene veya 4. maddenin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamındaki sigortalıya, Kurumca bu durum için yapılmış bulunan masraflar ile ödenmişse geçici iş göremezlik ödenekleri rücu edilir.

Meslek hastalığı ile ilgili bildirimler üzerine gerekli soruşturmalar, Kurumun denetim ve kontrol ile yetkilendirilen memurları tarafından veya Bakanlık iş müfettişleri vasıtasıyla yaptırılabilir.

Hangi hallerin meslek hastalığı sayılacağı, iş kazası ve meslek hastalığı bildirgesinin şekli ve içeriği, verilme usûlü ile bu maddenin uygulanmasına ilişkin diğer usûl ve esaslar, Kurum tarafından çıkarılacak yönetmelikte düzenlenir. Yönetmelikte belirlenmiş hastalıklar dışında herhangi bir hastalığın meslek hastalığı sayılıp sayılmaması hususunda çıkabilecek uyuşmazlıklar, Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulu'na karara bağlanır."

2- Meslek hastalığında Yargıtay uygulaması

Yargıtay uygulamasına göre, özellikle yer altı madenlerinde çalışan işçiler için meslek hastalığında işveren, hangi önlemleri alır ise alsın belirli bir oranda kaçınılmaz bir işgöremezlik oranının meydana gelebileceği kabul edilmektedir. İşveren, birlikişi tarafından belirlenen bu kaçınılmazlık oranından %50 den aşağı olmamak üzere sorumlu tutulmaktadır. Meslek hastalığı nedeniyle malûl olan işçiler, bazen birden fazla işyerinde çalışmalarını nedeniyle malûl kaldıklarından bilirkişinin dava dışı işyerlerinde geçen hizmet süresine ilişkin olarak o hizmet süresine isabet eden işgöremezlik oranını da hesaplaması gerekir. Bu gerekliliğin hukuki nedeni ise farklı işverenler arasında bir müteselsil sorumluluk halinin bulunmamasıdır.

Yargıtay uygulamasında kabul edilen bilirkişi raporlarında, yer altı kömür madeni için yaptığı işe göre kaçınılmaz malûliyet 32 yıl üzerinden, lağım-cı için %12, domuzdamcı, tabancı için %11, kazma-cı, tamirci, taramacı için %10, nakliyat işleri, barut-cu için % 9, nezaretçi, kapıcı, ambarcı ve diğerleri için % 8 olarak kabul edilmektedir.³

C- İŞ KAZASI VE MESLEK HASTALIĞI NEDENİYLE KURUMA KARŞI SORUMLULUK

1- İşveren ve 3. kişinin iş kazası ve meslek hastalığından 5510 sayılı Yasa'ya göre Kuruma karşı sorumluluğu

5510 sayılı Yasa'nın 21. maddesi, Kurumun iş kazası ve meslek hastalığı bakımından rücu hakkını düzenlemiştir. "MADDE 21- İş kazası ve meslek hastalığı, işverenin kastı veya sigortalıların sağlığını koruma ve iş güvenliği mevzuatına aykırı bir hareketi sonucu meydana gelmişse, Kurumca sigortalıya veya hak sahiplerine bu Kanun gereğince yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri toplamı, sigortalı veya hak sahiplerinin işverenden isteyebilecekleri tutarlarla sınırlı olmak üzere, Kurumca işverene ödettirilir. İşverenin sorumluluğunun tespitinde kaçınılmazlık ilkesi dikkate alınır.

İş kazasının, 13. maddenin ikinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen sürede işveren tarafından Kuruma bildirilmemesi halinde, bildirim tarihine kadar geçen süre için sigortalıya ödenecek geçici iş göremezlik ödeneği, Kurumca işverenden tahsil edilir.

Çalışma mevzuatında sağlık raporu alınması gerektiği belirtilen işlerde, böyle bir rapora dayanılmaksızın veya eldeki rapora aykırı olarak bünyeye elverişli olmadığı işte çalıştırılan sigortalının, bu işe girmeden önce var olduğu tespit edilen veya bünyeye elverişli olmadığı işte çalıştırılması sonucu meydana gelen hastalığı nedeniyle, Kurumca sigortalıya ödenen geçici iş göremezlik ödeneği işverene ödettirilir.

İş kazası, meslek hastalığı ve hastalık, üçüncü bir kişinin kusuru nedeniyle meydana gelmişse, si-

5510 sayılı Yasa ile getirilen en büyük değişiklik, Kurumun rücu hakkının bağlanan gelirler bakımından bağlanan gelirin ilk peşin sermaye değeri ile sınırlandırılmasıdır.

gortalıya ve hak sahiplerine yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısı, zarara sebep olan üçüncü kişilere ve şayet kusuru varsa bunları çalıştıranlara rücu edilir.

İş kazası, meslek hastalığı ve hastalık; kamu görevlileri, er ve erbaşlar ile kamu idareleri tarafından görevlendirilen diğer kişilerin vazifelerinin gereği olarak yaptıkları fiiller sonucu meydana gelmiş ise, bu fiillerden dolayı haklarında kesinleşmiş mahkûmiyet kararı bulunanlar hariç olmak üzere, sigortalı veya hak sahiplerine yapılan ödemeler veya bağlanan gelirler için kurumuna veya ilgililere rücu edilmez. Ayrıca, iş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölümlerde, bu Kanun uyarınca hak sahiplerine bağlanacak gelir ve verilecek ödenekler için, iş kazası veya meslek hastalığının meydana gelmesinde kusuru bulunan hak sahiplerine veya iş kazası sonucu ölen kusurlu sigortalının hak sahiplerine, Kurumca rücu edilmez."

5510 sayılı Yasa ile getirilen en büyük değişiklik, Kurumun rücu hakkının bağlanan gelirler bakımından bağlanan gelirin ilk peşin sermaye değeri ile sınırlandırılmasıdır. Bu değişiklik, son derece yerinde olmuştur. Kurumun bağlanan gelirlerdeki artışları işveren veya diğer sorumlulardan talep hakkının açık yasal düzenleme nedeniyle kabul edilmesi işverenler aleyhine haksız sonuçlar yaratan bir uygulama idi. Gelirlerdeki artışlar, reel kazanç artışı değil enflasyondan doğan gelir kaybının giderilmesi biçiminde yapıldığından, yasal faizi ile ilk açılan dava neticesi karşılanan bir zararın sanki gelirlerde reel artış varmış gibi mükerrer olarak yeniden tahsiline yol açmaktaydı.

Kurumun rücu hakkının üst sınırı, yine 506 sayılı Yasa'da olduğu gibi sigortalı veya hak sahiplerinin isteyebileceği tazminat miktarıdır.

Madde metninde, "kaçınılmazlık ilkesi dikkate alınır" hükmü getirilmiş ise de, Yargıtay 10. Hukuk

Dairesi'nin yerleşmiş içtihadı 506 sayılı Yasa'da da yer alan bu düzenlemeye karşın işverenin, kaçınılmazlık nedeni ile Kuruma karşı sorumlu tutulmaması yönündedir. Bu durum, pratikte işveren lehine sigortalı aleyhine sonuç yaratmaktadır. Yargıtay 21. Hukuk Dairesi içtihatlarına göre, sigortalı veya hak sahiplerinin açtıkları tazminat davalarında, işverenin kusursuz sorumluluğu gereği kaçınılmazlık halinde işveren %60 oranında sorumlu tutulmaktadır. Bu oran dahilinde hesaplanan zarardan, SSK'nın bağladığı gelirlerin hüküm tarihine en yakın tarihteki peşin sermaye değeri düşülerek hakiye zarar hükmedilmektedir. SSK'nın açtığı rücu davasında ise işveren kaçınılmazlık nedeni ile sorumlu tutulmadığından sigortalı veya hak sahiplerinin zararından mahsup edilen peşin sermaye değeri nedeniyle işveren sebepsiz olarak zenginleşmektedir. 5510 sayılı Yasa'ya göre Kurum, bağlanan gelirin ilk peşin sermaye değerini isteyebilecektir. İşveren, yine kaçınılmazlık nedeni ile sorumlu tutulmadığından sigortalı veya hak sahiplerinin açtığı davada olayda kaçınılmazlık etkisi belirlenmiş ise, kaçınılmazlık oranında hesaplanacak peşin sermaye değerinin zarardan indirilmemesi gerekir. Olay tamamen kaçınılmazlık nedeni ile meydana gelmiş ise, Kurumun açtığı rücu davası da beklenerek olayın tamamen kaçınılmazlık nedeni ile gerçekleştiği ortaya çıkarsa bağlanan gelirlerin peşin sermaye değerinin zarardan düşülmesi gerekir.

Yasanın getirdiği bir diğer değişiklik ise, 3. kişilerin ve bunları çalıştıranların sorumluluğunun bağlanan gelirlerin %50'si ile sınırlandırılması halidir. İşverenin, 3. kişi ile birlikte sorumlu olduğu hallerde, bağlanan gelirlerin ilk peşin sermaye değerinin düşülmesi yerinde olacaktır. Ancak, sadece 3. kişinin kusuru ile meydana gelen bir olayda ise sigortalı veya hak sahiplerinin tazminat davasında, sadece bağlanan gelirlerin ilk peşin sermaye değerinin %50'sinin düşülmesi gerekecektir. O halde, somut olayda işverenin sorumluluktan tamamen kurtulması ihtimali var ise, Kurumun açacağı rücu tazminat davasının sigortalı veya hak sahiplerinin maddi tazminat davasında bekletici mesele sayılması gerekecektir.

Derdest davalar bakımından ise, 5510 sayılı Yasa'nın yürürlüğe girdiği tarihte derdest olan Kurumun açtığı rücu davalarında, bağlanan gelirlerin ilk peşin sermaye değerinin hükme esas alınması gere-

kir. Yasal düzenleme, sadece ilk peşin sermaye değerinin tahsil edilebileceğini öngördüğünden ve kamu hukuku ile ilgili bir düzenleme söz konusu olduğundan, derdest davalara da uygulanması gerekir. Sigortalı ve hak sahiplerinin maddi tazminat davalarında da, SSK'nın açtığı rücu davaları sonucunda kesinleşmiş bir hüküm var ise, bu hükümden yer alan peşin sermaye değeri zarardan düşülmelidir. Zira, Kurum 5510 sayılı Yasa'nın yürürlüğe girmesinden sonra artık, bağlanan gelirlerdeki artışları talep edemeyecektir. Kurum, henüz rücu davası açmamış ise ilk peşin değer dikkate alınmalıdır. Kurum, dava açmış ise ve dava 01.01.2007 tarihi itibarı ile sonuçlanmamış ise, bağlanan gelirlerin sadece ilk peşin sermaye değeri dikkate alınmalıdır.

2- 5510 sayılı Yasa'ya göre işverenin sigortalının işe girişini yasal süresinde Kuruma bildirmemesi nedeniyle artan sorumluluğu

5510 Sayılı Yasa, 506 sayılı Yasa'nın 10. maddesinde yer alan kuruma yasal süresinde bildirilmeyen sigortalılar ile ilgili olarak, işverenin (26. maddeye göre) genişletilmiş sorumluluk halini 23. maddesinde aynen korumuştur. Madde hükmüne göre; "MADDE 23- Sigortalı çalıştırmaya başlandığının süresi içinde sigortalı işe giriş bildirgesi ile Kuruma bildirilmemesi halinde, bildirgenin sonradan verildiği veya sigortalı çalıştırıldığı Kurumca tespit edildiği tarihten önce meydana gelen iş kazası, meslek hastalığı, hastalık ve analık halleri sonucu ilgililerin gelir ve ödenekleri Kurumca ödenir.

Yukandaki fıkrada belirtilen hallerde, Kurumca yapılan ve ileride yapılması gerekli bulunan her türlü masrafların tutarı ile gelir bağlanırsa bu gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri tutarı, 21 inci maddenin birinci fıkrasında yazılı sorumluluk halleri aranmaksızın, işverene ayrıca ödetilir.

4 üncü maddenin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında sigortalı olduğu halde, 8 inci maddenin dördüncü fıkrasında belirtilen süre içerisinde bildirimde bulunmayanlara, bildirimde bulunulmayan sürede meydana gelen iş kazası, meslek hastalığı, hastalık ve analık halleri sonucu ilgililerin gelir ve ödenekleri Kurumca ödenmez."

3- İşverenin iş kazası ve meslek hastalığı nedeniyle, 506 (eski) sayılı Yasa'ya göre Sosyal Sigortalar Kurumu'na karşı sorumluluğu

İş kazası ve meslek hastalığı bakımından, işveren ve 3. kişilerin Kuruma karşı sorumluluğu 506 sayılı Yasa'nın 26. maddesinde düzenlenmiştir. İşverenin sorumluluğu üç ayrı nedenle olabilir. Birinci neden, işverenin kasti hareketi, ikinci neden, iş güvenliği ile ilgili mevzuat hükümlerine aykırı hareketi ve üçüncüsü ise, suç sayılabilir hareketidir. 506 sayılı Yasa, iş güvenliği mevzuatından söz ederek açıkça, 4857 sayılı İş Kanunu ve bu kanun hükümlerine göre yürürlüğe konulan yönetmelik, tüzük vs. düzenlemelere atıf yapmıştır. İşverenin hareketi kasti ise, suç sayılsın veya sayılmastan neticesine katlanmak zorundadır. Suç sayılabilir bir hareket, kasti veya taksirli olsun işverenin sorumluluğunu gerektirir.

"Madde 26 - (Değişik birinci fıkrâ: 20/6/1987 - 3395/2 md.) İş kazası ve meslek hastalığı, işverenin kasti veya işçilerin sağlığını koruma ve işgüvenliği ile ilgili mevzuat hükümlerine aykırı hareketi veyahut suç sayılabilir bir hareketi sonucu olmuşsa, Kurumca sigortalıya veya haksahibi kimselerine yapılan veya ileride yapılması gerekli bulunan her türlü giderlerin tutarları ile gelir bağlanırsa bu gelirlerinin 22 inci maddede belirtilen tarife göre hesaplanacak sermaye değerleri toplamı sigortalı veya haksahibi kimselerin işverenden isteyebilecekleri miktarlarla sınırlı olmak üzere Kurumca işverene ödettirilir. (Ek cümle: 29/7/2003-4958/28 md.) İşçi ve işveren sorumluluğunun tespitinde kaçınılmazlık ilkesi dikkate alınır.

İş kazası veya meslek hastalığı, 3 üncü bir kişinin kasıt veya kusuru yüzünden olmuşsa, Kurumca bütün sigorta yardımları yapılmakla beraber zarara sebep olan 3'üncü kişilere ve şayet kusuru varsa bunları çalıştıranlara Borçlar Kanunu hükümlerine göre rücu edilir..."

Kurumun 26. maddeye dayalı rücu hakkının dayanağı bakımından öğretide farklı görüşler vardır.

506 sayılı Yasa'nın 26. maddesine göre, işverenin sorumluluğu bakımından, Kurumun rücu hakkının halefiyete dayandığı görüşünde olanlar olduğu gibi, basit rücu hakkına dayalı olduğunu savu-

nanlar veya kendine özgü halefiyet prensibine dayandığı görüşünü ileri sürenler mevcuttur. Konuyu uygulamaya yönelik olarak ortaya koymaya çalıştığımızdan bu görüşlerin içeriği hakkında ayrıntılı açıklamaya yer verilmesine gerek görülmemiştir." Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, içtihatlarında genellikle kendine özgü haleflik prensibini uygulamakla birlikte, bazı kararlarında da karma bir görüş uygulamıştır. Yasal düzenlemede, Kurumun rücu hakkının hak sahibi veya kazalının işverenden isteyebileceği tazminat miktarı (Dış tavan) ile sınırlandırılması nedeniyle kurumun rücu hakkı hak sahiplerinin isteyebileceği tazminat miktarını geçemez. Bu noktada, yasal düzenleme halefiyet prensibini kabul etmiştir. Daire kararlarında, genellikle hak sahibinin işveren aleyhine açtığı tazminat davasında belirlenen kusur oranı ve zarar miktarı Kurumu bağlayıcı olarak kabul edilmiştir. Bazı kararlar ise kusura ilişkin bilirkişi raporu 26. maddeye uygun düzenlenmediğinden, rücu davasında yeniden kusur tespiti gerektiği yönündedir.

Uygulamada, Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, rücu davalarında zamanaşımı, faiz başlangıcı gibi konularda halefiyet prensibinin dışına çıkmaktadır. Yargıtay 10. Hukuk Dairesi'nce faiz başlangıcı için tahsisin onay tarihi, sarf tarihi ve zamanaşımı için de yine bu tarihlerin esas alınması, sigortalı veya hak sahiplerinin tazminat davalarında 21. Hukuk Dairesi tarafından uygulanan olay tarihinden itibaren faiz ve zamanaşımı uygulamasından farklı olduğundan zamanaşımı ve faiz bakımından 10. Hukuk Dairesi uygulaması halefiyet prensibine uygun düşmemektedir.

D- İŞVERENİN İŞ KAZASI VE MESLEK HASTALIĞI NEDENİYLE İŞÇİ VE HAK SAHİPLERİNE KARŞI SORUMLULUĞUNUN HUKUKİ DAYANAKLARI

1- İşverenin kusura dayanan sorumluluğu ile diğer sorumluluk halleri

İşverenin sorumluluğunun hukuksal temelleri konusunda, uygulama ve öğretide farklı görüşler var-

dir. Yargıtay uygulamasına göre, işyerinde meydana gelen iş kazası veya meslek hastalığı yönünden işverenin hukuki sorumluluğu öncelikle kusur esasına dayandırılmıştır. İşveren, kendisinin veya çalıştırdığı diğer işçilerin (BK. 55. md.) kusurlarından dolayı sorumludur. Borçlar Kanununun 41. maddesi genel olarak kusura dayanan sorumluluk halini "Gerek kasten gerek ihmal ve teseyyüp yahut tedbirsizlik ile haksız bir surette diğer kimseye bir zarar ıka eden şahıs, o zararın tazminine mecburdur." şeklinde tanımlamaktadır. Borçlar Kanunu'nun 41. maddesine dayalı olan sorumluluk için bir zarar var olmalıdır. Zarar, bir kimsenin icrai veya ihmali eylemi ile meydana gelmelidir. Eylem, hukuka aykırı olmalı ve kast veya kusura dayanmalıdır.

İşverenin sorumluluğu, Yargıtay içtihatlarına göre "tehlike" sorumluluğudur. Tehlike sorumluluğu, risk nazariyesi ile kusursuz bir sorumluluk hali olarak uygulanmaktadır. İşverenin kusursuz sorumluluğu, kusurundan doğan sorumluluk halini ortadan kaldırmamaktadır. İşverenin öncelikle kusura dayalı sorumluluğunu, sonra akdi sorumluluğu ve tehlike sorumluluğunu her somut olaya göre ayrı ayrı değerlendirmek gerekir. Yargıtay'ın yerleşmiş uygulamasına göre, iş kazası veya meslek hastalığında öncelikle işverenin, işverenin diğer işçilerinin ve 3. kişilerin sorumluluğunun tesbiti açısından bilirkişi görüşüne başvurularak kusur oranı saptanmalıdır. Hâkim, BK. 43. ve 44. maddelerine göre, tazminat miktarını hakkaniyete uygun olarak belirlemek için bu kusur oranını da dikkate alacaktır. İşverenin kusurlu olmaması durumunda, bazen olay işyerinin meydana getirdiği tehlike ile de meydana gelmez tamamen dış etki ile meydana gelebilir. Dış etki ile meydana gelmiş ise, bu durumda illiyet bağı, 3. kişilerin eylemi veya depresyon gibi doğa olayları ile tamamen kesilmiş ise işveren zarardan sorumlu tutulamaz. Öte yandan, işçinin müterafık kusuru da işverenin sorumluluğunu azaltan veya tamamen ortadan kaldıran, yani illiyet bağını ortadan kaldıran bir hal olabilir.

a- Kalp krizi, beyin kanaması

İşyerinde geçirilen kalp krizi veya beyin kanaması nedeniyle ölüm veya sakatlık hallerinde, olay işyerinde meydana geldiği için 506 sayılı Yasa anlamında iş kazasıdır. Ancak işverenin sorumlu olabilmesi için, her iki olayla ilgili olarak illiyet bağının or-

taya konması gerekir. İşçinin, çalışması sırasında aşırı yorgunluk veya stres nedeniyle beyin kanaması veya kalp krizi geçirmesi durumunda, işverenin sorumluluğu doğar. Yoksa, tamamen fizyolojik nedenlerle meydana gelebilecek olayda illiyet bağı kesileceğinden işverenin sorumluluğuna gidilemez. Ağır ve tehlikeli işlerde çalışacak işçilerin sağlık raporlarının alınmaması, yasal ve idari olarak düzenlenen periyotlarda sağlık kontrollerinin yapılmaması da, bu işler nedeniyle meydana gelebilecek olaylar ile ilgili olarak illiyet bağını ve dolayısıyla işverenin sorumluluğunu gerektirebilir. Bu sorumluluğun belirlenmesi ise mahkemenin olay ile ilgili tüm belgeleri toplayarak alacağı Sağlık Kurulu raporu ile illiyet bağını ortaya koyması ile mümkündür.

b- Teknik arıza

Teknik arıza durumunda, işveren tehlike sorumluluğu gereğince sorumlu tutulmaktadır. Bu durum işverenin tehlike sorumluluğunun en belirgin halidir. Ancak, hâkim bu durumda da yine koşulları var ise BK. 43, 44 maddelerini uygulayarak tazminat miktarını belirleyebilecektir.

c- Kaçınılmazlık (beklenmeyen hâl) ve işverenin sorumluluğu

Kaçınılmazlık, beklenmeyen hâl olarakta nitelendirilir. Başka bir adı da, aksi tesadüftür. Öngörülebilir bir olaydır. Ancak, engellenmesi mümkün değildir. Her türlü işgüvenliği önleminin alınmasında dahi meydana çıkabilir. Yargıtay uygulamasına göre, işyerinde her türlü önlem alınsa dahi meslek hastalığının belirli bir oranda oluşması kaçınılmazdır. Kaçınılmazlık durumunda, işçinin zararın tümüne katlanması hakkaniyete uygun olamaz. İşveren de işin yapılması sırasında meydana gelen bu zarara işçiden daha fazla bir oranda katlanmak zorundadır. Yargıtay uygulamasına göre, işverenin sorumluluğu %50'nin üzerinde olmalıdır. Örneğin, işyerlerinde her türlü tahkimatın yapılmış olmasına karşın, işçinin üzerine taş düşmesi de aksi tesadüf olarak nitelendirilmekte ve Yargıtay bu kusur raporlarını kabul etmektedir.

2- İşverenin akdi sorumluluğu ve risk nazariyesi

Borçlar Kanunu hükümlerine göre, hizmet akdi nedeni ile işverenin akdi sorumluluğu vardır. Borç-

lar Kanunu'nun 332. maddesine göre "İş sahibi, akdın hususi halleri ve işin mahiyeti noktasından hakkaniyet dairesinde kendisinden istenilebileceği derecede çalışmak dolayısıyla maruz kaldığı tehlikelere karşı icabeden tedbirleri itihaza ve münasip ve sıhhi çalışma mahalleri ile, işçi birlikte ikamet etmekte ise sıhhi yatacak bir yer tedarikine mecburdur.

(Ek: 29/6/1956 - 6763/41 md.) İş sahibinin yukarıdaki fıkra hükmüne aykırı hareketi neticesinde işçinin ölmesi halinde onun yardımından mahrum kalanların bu yüzden uğradıkları zararlara karşı isteyebilecekleri tazminat dahi akde aykırı hareketten doğan tazminat davaları hakkındaki hükümlere tabi olur."

İşveren İş Kanunu'nun 77. maddesine göre: işveren işyerinde işçi sağlığı ve iş güvenliği için gerekli olanı yapmak, bu husustaki şartları sağlamak,

cevap vermemiş, adaletsiz durumlar ortaya çıkarılmıştır. İşte bu nedenle; kusursuz sorumluluğun bir türü olan tehlike sorumluluğu kavramı kabul edilmiş, işverenin her türlü özen görevini yerine getirmiş olması durumunda dahi, meydana gelen zararlı sonuçtan sorumlu tutulması gerektiği kabul edilmiştir. Bu anlamda tehlike sorumluluğu mutlak bir sorumluluk olarak nitelendirilebilir. Ancak, belirtmek gerekir ki, tehlike sorumluluğu bir "sonuç" sorumluluğu da değildir. Zarar, işyeri koşullarından veya işletmeye özgü tehlikeden doğmamış ve araya giren başka bir nedenden meydana gelmişse, bu durumda, işveren zarardan sorumlu tutulmamalıdır. Başka bir anlatımla, işyeri koşullarından doğan tehlike ile zarar arasında uygun illiyet bağı (uygun neden-sonuç bağı) yoksa, işverenin sorumluluğu da yoktur. İlliyet bağının kesilmesi, genelde, üç durumda söz konusu olabilir: Mücbir

İşveren tüm önlemleri almış olmasına karşın iş kazası veya meslek hastalığı meydana gelmiş ise işveren yine sorumluluktan kurtulamaz, bu halde işverenin "tehlike" sorumluluğu söz konusu olur.

araçları eksiksiz bulundurmamak zorundadır. İşveren, yasadaki gösterilen iş akdinden doğan bu görevlerini yapmaması durumunda akdi sorumluluğunu yerine getirmediğinden kusurlu sayılacaktır. Hizmet akdinin yüklediği edimleri yerine getirmeyen işveren, bu nedenle meydana gelecek olan iş kazası ve meslek hastalığından sorumludur. Uygulamada, işverenin hizmet akdinden doğan yükümlülüklerini yerine getirmemesi durumunda işveren kusurlu kabul edilerek sonuca gidilmektedir.

İşveren, kusurundan sorumlu olduğu gibi kusura veya akde dayanan sorumluluğunun dışında kusursuz sorumluluğun bir hali olan "Tehlike" sorumluluğu nedeniyle sorumlu tutulmaktadır. Yargıtay 21. Hukuk Dairesi'nin kararlarında, risk (tehlike) sorumluluğu açıklanmıştır. Kararda tehlike sorumluluğu "Sosyal ve teknik alandaki değişim ve gelişmeler, işyerlerinde tehlike boyutlarını artırmış ve salt kusura dayalı kuralların bu alanda yeterli olmadığı sonucunu ortaya çıkarmıştır. İşveren kendi alanında, her türlü tedbirleri almış olsa dahi; işyeri koşullarından kimi tehlikeli durumlar, zararlandırıncı sonuçlar meydana gelmektedir. Kusura dayanan sorumluluk ilkesi, toplum ihtiyaçlarına

sebeplere, üçüncü kişinin veya zarara uğrayanın ağır kusurları, illiyet bağını kesen nedenlerdir." şeklinde açıklanmıştır.

İşverenin tüm önlemleri almış olmasına karşın iş kazası veya meslek hastalığı meydana gelmiş ise işveren yine sorumluluktan kurtulamaz, bu halde işverenin "tehlike" sorumluluğu söz konusu olur.

Kaçınılmazlık halinde de işveren sorumluluktan kurtulamaz. Ancak hâkim tazminat miktarını belirlerken BK. 43. 44. maddelerini göz önüne alarak bir tazminat belirlemelidir. Yerleşik uygulamaya göre mahkemelerce işveren kaçınılmazlık halinde genelde %60 oranında sorumlu tutulmaktadır.

Borçlar Kanunu'nun 96. maddesi akdi sorumluluğunun yaptırımını içerir. Sözleşmeye aykırı davranan taraf davranışının neden olduğu zararı karşılamakla yükümlüdür.

Borçlar Kanunu'nun 332. maddesine göre, iş sahibi çalışmak dolayısıyla gerekli önlemleri alması halinde kazalanan işçinin veya ölen işçinin hak sahiplerinin maddi zararlarını karşılamakla yükümlüdür.

Borçlar Kanunu'nun 46, 47 maddeleri iş kazasından veya meslek hastalığından dolayı zarar gö-

ren işçiyle maddi ve manevi tazminat davası açma hakkını vermektedir. Kişi ölmüş ise desteğinden yoksun kalanlar da Borçlar Kanunu'nun 45, 49 maddeleri dayanarak maddi veya manevi zararlarının tazminini isteyebilirler.

3- İşverenin kusursuz sorumluluğunu ortadan kaldıran veya azaltan haller

a- Illiyet bağının kesilmesi

aa- 3. Kişinin eyleminin illiyet bağına kesmesi:

İşverenin iş kazası veya meslek hastalığı nedeniyle sorumluluğunun dayanakları 4857 sayılı İş Kanunu ile genel olarak Borçlar Kanunu hükümleri ile birlikte Yargıtay içtihatlarından kaynaklanmaktadır.

Bir olayın iş kazası sayılması, mutlaka işverenin sorumlu olduğu anlamına gelmez. İşverenin sorumluluğu için işçinin yaptığı iş ile zarar verici olay arasında illiyet bağının bulunması gerekir. Bazen iş kazası işyeri çalışanı olmayan 3. kişinin %100 kusurlu eylemi ile meydana gelir. Bu durumda illiyet bağı kesildiğinden işverenin hukuki sorumluluğu ortadan kalkar. Örneğin 3. kişinin tamamen kusurlu olduğu trafik-iş kazasında illiyet bağı kesildiğinden işveren sorumlu değildir. Bu durumda işverenin kusursuz sorumluluğuna gidilmemektedir. Örneğin bir trafik-iş kazası olayında üçüncü kişiye ait aracın tam kusurlu olması halinde veya olayın tamamen kazalı işçi ile üçüncü kişi araç sürücüsünün birlikte kusurları ile gerçekleşmiş ise işveren sorumlu tutulmamaktadır. Ancak işverenin kullandığı aracın teknik bakımları yapılmamış, veya yapılsa bile olay bir teknik arıza sonucu meydana gelmiş ise işveren tehlike sorumluluğu gereği sorumludur. Bir trafik-iş kazasında işçi durumunda olan sürücü işverenin tüm eğitimleri yaptırmasına karşın tam kusuru ile olayı gerçekleştirmiş ise işveren sorumlu tutulmamaktadır. Aracın freninin patlaması, rotunun çıkması vs. nedeniyle kaza meydana gelmiş ise tehlike sorumluluğu nedeniyle işveren tam olarak sorumludur.

Olay üçüncü kişinin %100 kusuru ile oluşmamış ise, illiyet bağı tamamen kesilmez, bu durumda işverenin kendi kusuru veya diğer işçilerinin, alt işverenin kusurlu eylemi de olaya katılmış veya iş-

verenin doğrudan tehlike sorumluluğunu gerektiren bir hâl mevcut ise bu durumda işveren, Borçlar Kanunu'nun 51. maddesi uyarınca müteselsil sorumlu olduğundan illiyet bağı kesilmeyecektir.

İşverenin, istihdam ettiği diğer işçilerin % 100 kusurlu eylemi ile iş kazası meydana gelmiş ise işveren, olaydan doğrudan kusuru ile sorumlu olmadığı halde Borçlar Kanunu'nun 55. maddesine göre istihdam ettiği işçinin kusurundan sorumlu olduğundan illiyet bağının kesilmesinden söz edilemez.

bb- Kazalı işçinin kendi kusurunun illiyet bağına kesmesi:

İş kazası veya meslek hastalığı, kazalı işçinin bazen sadece kendi kusurlu eyleminin sonucu olarak veya işverenin sorumlu olduğu hallerle kendi kusurunun birleşmesi sonucu meydana gelebilir. İşçi, %100 kendi kusurlu eylemi ile zarar görmüşse, işveren illiyet bağı kesildiğinden tazminat ile sorumlu değildir. İşçinin tamamen kusurlu olmadığı hallerde ise tazminat belirlenirken işçinin müterafik kusuru oranında indirim yapmak gerekir. (Karar 7. 17)

cc- İşin ibale ile anahtar teslimi başka işverene verilmesi:

İşin ihale ile verilmesi veya anahtar teslimi olarak bir işin yaptırılması durumunda, işi veren durumda olan işverenin iş kazasından sorumluluğu yoktur. Yargıtay içtihatlarına göre, işi veren artık işveren sıfatı kalmamıştır. Sigortalı, işi alan işverenin işçisidir. Ancak, işin bir kesimi alt işverene verilmiş ise üst-alt işveren ilişkisi söz konusudur. Bu durumda 4857 sayılı İş Kanunu'nun 2. maddesine göre, üst işveren alt işveren ile birlikte sorumludur. 4857 sayılı İş Kanunu'nun 2. maddesinin 6. ve 7. fıkralarına göre "Bir işverenden, işyerinde yürüttüğü mal veya hizmet üretimine ilişkin yardımcı işlerinde veya asıl işin bir bölümünde işletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işlerde iş alan ve bu iş için görevlendirildiği işçilerini sadece bu işyerinde aldığı işte çalıştıran diğer işveren ile iş aldığı işveren arasında kurulan ilişkiye asıl işveren-alt işveren ilişkisi denir. Bu ilişkide asıl işveren, alt işverenin işçilerine karşı o işyeri ile ilgili olarak bu Kanundan, iş sözleşmesinden veya alt işverenin taraf olduğu toplu iş sözleşmesinden doğan yükümlülüklerinden alt işveren ile birlikte sorumludur.

Asıl işverenin işçilerinin alt işveren tarafından işe alınarak çalıştırılmaya devam ettirilmesi suretiyle hakları kısıtlanamaz veya daha önce o işyerinde çalıştırılan kimse ile alt işveren ilişkisi kurulamaz. Aksi halde ve genel olarak asıl işveren alt işveren ilişkisinin muvazaalı işleme dayandığı kabul edilerek alt işverenin işçileri başlangıçtan itibaren asıl işverenin işçisi sayılarak işlem görürler. İşletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işler dışında asıl iş bölünerek alt işverenlere verilemez.”

dd- Mücbir sebep

Mücbir sebep, kanunlarda tanımlanmamış ise de, bazı mevzuatta bu kavrama yer verilmiştir. Önceden tahmin edilemeyen (öngörülemeyen), dıştan gelen, önlenmesi imkânsız olan bir hâldir. Uygulama ve öğreti, mücbir sebep teşkil eden olayın sorumlu tutulmak istenen kişinin işletme çevresi dışında oluşmasını aramaktadır. Mücbir sebep, borçlunun iradesi dışında ortaya çıkar. Mücbir sebep ile kaçınılmazlığı karıştırmamak gerekir. Kaçınılmazlık, (beklenmeyen hâl), hayatın normal akışı sırasında meydana gelebilecek tesadüfi olaydır. Mücbir sebep ise, hayatın olağan akışı dışındaki bir olaydır. Deprem olayı mücbir sebep ile ilgili en iyi örnektir. Yargıtay kararlarında, deprem nedeniyle işveren sorumlu tutulmamıştır. Sel baskını, fırtına ise somut olarak önlenemez önceden tahmin edilebilir bir olay niteliğinde ise mücbir sebep sayılmamalıdır. Yer altı maden işyerinde tüm önlemlerin alınmasına karşın taş düşmesi olayı kaçınılmazlık nedeniyle meydana gelen iş kazası kabul edilmektedir. Mücbir sebep ile kaçınılmazlığın sorumluluk açısından farkı, mücbir sebepte işveren sorumlu olmaması, kaçınılmazlıkta ise hakkaniyet gereğince işverenin sorumluluğunun söz konusu olmasıdır.

YARGITAY KARARLARI

Karar 1

Devlet hastahanesinin röntgen odası ve acil servis yapım işi ile mutfak, çamaşırhane, kazan dairesi nakil işi ihale ile verilmiş ise Sağlık Bakanlığı iş kazasından sorumlu tutulamaz.

Taraflar arasındaki “maddi ve manevi tazminat” davasından dolayı yapılan yargılama sonunda; K...

İş Mahkemesince davanın kısmen kabulüne dair verilen 28.11.2002 gün ve 1999/88-2002/591 sayılı kararın incelenmesi davalılar vekilleri tarafından istenilmesi üzerine, Yargıtay 21. Hukuk Dairesi'nin 20.3.2003 gün ve 2001-2335 sayılı ilamı ile, (...)1-Uyuşmazlık, iş kazası nedeniyle maddi ve manevi tazminatın davalılara ödetilmesine ilişkindir. Mahkemece, davacıların murisinin geçirdiği iş kazası nedeniyle kararda yazılı maddi ve manevi tazminatın davalılardan müteselsilen tahsiline karar verilmiş ise de, davalı Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı hakkında kurulan hüküm doğru değildir.

Gerçekten, bir iş kazası sonucu zarara uğrayan hak sahiplerinin tazminat davası, işveren veya kusurlu 3. kişilere karşı yöneltilir. Bundan başka, aracı olarak nitelendirilen kişilerce işe alınan işçilerin veya hak sahiplerinin uğrayacakları zararlardan dolayı asıl işverenin aracı ile birlikte sorumlu olacağı 1475 sayılı Yasanın 1. maddesi gereğidir.

Somut olayda çözümlenmesi gerekli sorun, davalı Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı ile davalı K... İnş. Ltd. Şti. arasındaki hukuki ilişkinin işveren aracı veya üst-alt işveren biçiminde olup olmadığıdır. 1475 sayılı İş Kanunu'nun 1- son ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 87/2. maddesindeki açıklamalar ışığında aracıdan (taşeron) söz edebilmek için öncelikle üst işveren ve bunun tarafından ortaya konulan bir iş olmalı ve görülmekte olan bu işin bölüm ve eklentilerinden bir iş alt işverene devredilmelidir. Buna karşın, bir işin bütünüyle bir işverene devri durumunda veya anahtar teslimi denilen biçimde işin verilmesi durumunda, artık üst-alt işveren ilişkisi söz konusu olamaz.

Dava konusu olayda, 22.12.1997 tarihli sözleşme ile Karabük Devlet Hastanesi röntgen odası ve acil servis yapım işi ile mutfak, çamaşırhane, kazan dairesi nakil işinin davalı Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca diğer davalı Kürkçüler İnş. Ltd. Şti.'ne ihale edildiği, böylece işin anahtar teslimi sureti ile devrinin söz konusu olduğu ortaya çıktığından, aralarındaki hukuki ilişki işveren aracı olarak nitelendirilemez. İşin bir bölümü yerine, tümüyle devredildiği durumda, işi devreden kişinin işverenlik sıfatı ortadan kalkacağından sorumluluğuna gidilemez. Öte yandan, inandırıcı güç ve nitelikte bulunmayan ve özellikle dosya içeriğine uygun olmayan gerekçelerle, davalı Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca da kusur izafe eden kusur raporu

hükme dayanak alınmak suretiyle, yazılı şekilde hüküm kurulması da usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir.

2- Kabule göre de; tarafların hâl ve mevkiine ve olay tarihinden itibaren yürütülecek yasal faiz ile birlikte davacı eş için, hükmedilen maddi tazminat miktarına göre, olayda Borçlar Kanunu'nun 43. maddesinin uygulanıp uygulanmayacağına karar yerinde tartışılmaması da usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir.

O halde, davalıların bu yönleri amaçlayan temyiz itirazları kabul edilmeli ve hüküm bozulmalıdır....) gerekçesiyle bozularak dosya yerine geri çevrilmekte, yeniden yapılan yargılama sonunda, mahkemece önceki kararda direnilmiştir.

TEMYİZ EDEN: Davalılar vekili

HUKUK GENEL KURULU KARARI

Hukuk Genel Kurulunca incelenerek direnme kararının süresinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki kağıtlar okunduktan sonra gereği görüldü:

1- Yerel mahkemece bozma ilamının 2. bendinde açıklanan bozma kısmına uyularak Borçlar Yasası'nın 43. maddesi tartışılarak yeni bir hüküm kurulduğundan, bu yeni hükme yönelik temyiz itirazlarının Özel Dairesi'nce incelenmesi gerekir.

2- Davanın esası yönünden; tarafların karşılıklı iddia ve savunmalarına, dosyadaki tutanak ve kanıtlara, bozma kararında açıklanan gerektirici nedenlere göre, Hukuk Genel Kurulu'nca da benimsenen Özel Daire bozma kararına uyulmak gerekirken, önceki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırıdır. Bu nedenle direnme kararı bozulmalıdır.

SONUÇ: 1-Tazminat miktarı hükmedilirken BK'nun 43. maddesinin tartışılması sonucu yeni oluşturulan hükme yönelik Kürkçüler vekilinin temyiz itirazlarının incelenmesi için dosyanın Yargıtay 21. Hukuk Dairesi'ne gönderilmesine oybirliğiyle,

2- Davanın esası yönünden, davalı Sağlık Bakanlığı vekilinin temyiz itirazlarının kabulü ile, direnme kararının Özel Daire bozma kararında gösterilen nedenlerden dolayı H.U.M.K.'nin 429. Maddesi gereğince BOZULMASINA, 2.6.2004 gününde bozmada oybirliği sebebiyle oyçokluğu ile karar verildi. HGK, 2004/21-326 E-328 K.

Karar 2

Hükme dayanak alınan kusura yönelik bilirkişi raporu İş Kanunu'nun

77. maddesindeki koşullar göz önünde tutularak düzenlenmelidir.

Taraflar arasındaki "maddi ve manevi tazminat" davasından dolayı yapılan yargılama sonunda; Gemlik Asliye Hukuk (İş) Mahkemesince davanın kısmen kabulüne dair verilen 17.7.2003 gün ve 2002/791-2003/465 sayılı kararın incelenmesi davacılar vekili tarafından istenilmesi üzerine, Yargıtay 21. Hukuk Dairesi'nin 4.12.2003 gün ve 2003-9791-9903 sayılı ilamı ile, (...Zararlandırıcı olaya maruz kalan işçi olay günü işyerinde buhar kazanı borulama işinde kaynakçı olarak çalışırken oluşan iş kazası sonucu ölmüştür.

İnsan yaşamının kutsallığı çevresinde işveren, işyerinde işçilerin sağlığını ve iş güvenliğini sağlamak için gerekli olanı yapmak ve bu husustaki şartları sağlamak ve araçları noksansız bulundurmakla yükümlü olduğu İş Kanununun 77. maddesinin açık buyruğudur.

5.6.2003 günlü bilirkişi raporunda; 3/8 işverenlerin, 5/8 ise işçinin kusurlu olduğu belirtilmiştir.

Oysa, hükme dayanak alınan bilirkişi raporunda; bilirkişiler, işçi sağlığı ve iş güvenliği konularında uzman olmadıkları gibi İş Kanunu'nun 77. maddesinin öngördüğü koşulları gözönünde tutarak ve özellikle işyerinin niteliğine göre, işyerinde uygulanması gereken İşçi Sağlığı ve İşgüvenliği Tüzüğü'nün ilgili maddelerini incelemek suretiyle, işverenin, işyerinde olması gerekli önlemlerin neler olduğu, hangi önlemleri aldığı, hangi önlemleri almadığı, alınan önlemlere işçinin uyup uymadığı gibi hususlar ayrıntılı bir biçimde incelemek suretiyle kusurun aidiyeti ve oranı hiçbir kuşku ve duraksamaya yer vermeyecek biçimde, saptadıkları anlaşılmaktadır. Hâl böyle olunca, kusur raporunun, hükme dayanak alınacak nitelikte olduğu söylenemez.

Mahkemece yapılacak iş; olayın oluşu ve niteliğine göre işçi sağlığı ve iş güvenliği konularında uzman bilirkişi heyetine konuyu yeniden yukarıda açıklandığı biçimde incelemek, verilen rapor sonrasında, hüküm tarihine en yakın tarihte belli olan asgari ücrete göre yeniden hesap raporu düzenlemek alınan raporlar dosyadaki bilgi ve belgelerle

birlikte değerlendirilerek sonuca göre karar vermekten ibarettir.

Mahkemece bu maddi ve hukuki olgular gözönünde tutulmaksızın ve özellikle, inandırıcı güç ve nitelikte olmayan kusur raporunu hükme dayanak almak suretiyle yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir...) gerekçesiyle bozularak dosya yerine geri çevrilmekle, yeniden yapılan yargılama sonunda, mahkemece önceki kararda direnmiştir.

TEMYİZ EDEN: Davacılar vekili

HUKUK GENEL KURULU KARARI

Hukuk Genel Kurulunca incelenerek direnme kararının süresinde temyiz edildiği anlaşıldıktan ve dosyadaki kâğıtlar okunduktan sonra gereği görüldü:

Dava, iş kazası nedenine dayalı maddi ve manevi tazminat istemine ilişkindir.

Davacılar vekili, iş kazasında vefat eden muris nedeniyle davalılardan maddi ve manevi tazminatın tahsilini istemektedir.

Yerel Mahkeme, meydana gelen iş kazasının oluşumunda davalılardan İ. H. D.'i 3/8, davacılar murisi işçi K... B...'i 5/8 oranında kusurlu bulan raporu ve bu oranları dikkate alarak hesaplanan maddi tazminat tutarını gözeterek, istemin kısmen kabulüne karar vermiş, Yüksek Özel Dairece yukarıda yazılı gerekçelerle hükmün bozulması üzerine, önceki kararında direnmiştir.

Somut olayda, davacılar murisi, davalılardan Ç. .... A.S.'ye ait boru atölyesinde iş alan diğer davalı müteahhit İ. H. D. işçisi (kaynak operatörü) olarak, buhar kazanı borulama sistemine ait "spool" adı verilen iki ucu dirsekli bir parçanın imalinde çalışmakta iken, kaynak kontrolü amacıyla girdiği borunun içerisinde, kaynaklama sırasında boruya basılan ve yoğunluğu havadan daha fazla olan argon gazının boğucu etkisine maruz kalması sonucunda oluşan "hematoz" nedeniyle vefat etmiştir.

Anayasanın 17. maddesinde "yaşama hakkı" güvence altına alınmış, bu yasal güvencenin yaşama geçirilmesinde, iş ve sosyal güvenlik mevzuatında da işçilerin korunması, işin düzenlenmesi, iş güvenliği, sosyal düzen ve adaletin sağlanması düşüncesi ile koruyucu bir takım hükümler getirilmiştir.

Kamu düzeni düşüncesi ile oluşturulan işçi sağ-

lığı ve iş güvenliği mevzuat hükümleri; işyerleri ve eklerinde bulunması gereken sağlık şartlarını, kullanılacak alet, makineler ve hammaddeleer yüzünden çıkabilecek hastalıklara engel olarak alınacak tedbirleri, aynı şekilde işyerinde iş kazalarını önlemek üzere bulundurulması gerekli araçların ve alınacak güvenlik tedbirlerinin neler olduğunu belirtmektedir. Burada amaçlanan; işvereni işçi sağlığı ve iş güvenliği önlemlerinin tamamını almaya zorlamayarak, yapılmakta olan iş nedeniyle işçinin vücut tamlığı ve yaşama hakkının önündeki tüm engellerin giderilmesidir.

Uygulamada önemli olan, işverenin iş kazasına neden olmuş hareketinin işçilerin sağlığını koruma ve iş güvenliği ile ilgili mevzuat hükümlerine aykırı bulunup bulunmadığının tespiti işidir.

Bu konuda yapılacak ilk yargı işlemi, mevcut hükümlere göre alınacak tedbirlerin neler olduğunun tespiti işidir. Mevzuat hükümlerince öngörülmemiş, fakat alınması gerekli başkaca bir tedbir varsa, bunların dahi tespiti zorunluluğu açıktır. Bunların işverence tam olarak alınıp alınmadığı (işverenin koruma tedbiri alma ödevi), alınmamışsa zararın bundan doğup doğmadığı, duruma işçinin tedbirlere uymamasının etkili bulunup bulunmadığı (işçinin tedbirlere uyma yükümlülüğü) ve bu doğrultuda tarafların kusur oranı saptanacaktır.

Sorumluluğun saptanmasında kural, sorumluluğu gerektiren ve yasada belirlenmiş bulunan durumun kendi özelliğini göz önünde bulundurmamak ve araştırmayı bu özelliğe göre yürütmektir.

Kaynak işlemi sırasında, boruya argon gazı basıldığı tartışmasızdır. Belirtilen işlemin tamamlanmasından sonra boğucu etkisi bulunan bu gazın ölçümünün yapılarak, tehlikeli boyutta olduğu saptandığında ise ortamdan tahliyesinin basınçlı hava yardımıyla ya da gazın yoğunluğu nedeniyle borunun dikey konuma getirilip, akışkanlık sağlanarak yapılması gereklidir. Tüm bu önleyici tedbirlerin alınmadığı, iş güvenliği önlemlerini alma, kişisel güvenliğini sağlama konusunda inisiyatifin tek başına işçiye bırakıldığı, çalışılan ortam nedeniyle oluşan tehlikeler konusunda yeterli bilgi verilmediği görülmektedir. Aksi bir düşünce, işçinin, öldürücü etkisi sabit bir ortama bilerek ve isteyerek girdiği sonucu doğurur ki, bu durum, yaşam deneyimlerine ve hayatın olağan akışına uygun düşmez.

İşçi sağlığı, iş güvenliği ve yapılmakta olan iş

nedeniyle işçinin eğitimi, bir kısım mevzuatı hükümlerini içerir belgelerin kendilerine verilmesini değil, eylemli olarak, bu bilgilerin aktarımı ve önemini kavratılması ile sağlanabilir. Eğitimden sonraki aşama ise, işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili önlemlerin alındığının ve uygulandığının denetlenmesidir.

İşverenlerce, iş güvenliği açısından hayati öneme haiz bulunan araç ve gereçlerin anılan kazalı tarafından kullanılması sağlandığında, kazalanma olasılığının tamamen ortadan kaldırılabilmesi ya da azaltılması bir gerçektir. İşçinin aynı işi uzun yıllardır yapıyor olması, işvereni tüm bu yükümlülükleri almaktan bağımsız hale getiremez.

Davalı işverenlerin kazalı işçiyi, işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda yeterli derecede eğitmedikleri, çalışma usul ve esasları konusunda ise yeterli denetim ve gözetim sağlamadıkları, bu doğrultuda kişisel koruyucu ve aletleri kullanımına sunmadıkları görülmekte olup, tüm bu nedenler, zararlandırıcı olayın meydana gelmesinde ağırlıklı (baskın) kusurun davalı tarafa ait olduğunu göstermektedir.

Belirtilen nedenlerle, yerel mahkemece, aynı yönlere işaret eden Özel Daire bozma kararına uyularak, açıklanan maddi ve hukuki olgular doğrultusunda kusur raporu düzenlenilerek, belirtilen şekilde hüküm kurmak gerekirken, direnme kararı verilmesi usule ve yasaya aykırıdır. Direnme kararı bu nedenle bozulmalıdır.

SONUÇ: Davacılar vekilinin temyiz itirazlarının kabulü ile, direnme kararının yukarıda ve Özel Daire bozma kararında gösterilen nedenlerden dolayı H.U.M.K.'nin 429. maddesi gereğince **BOZULMASINA**, 16.06.2004 HGK. 2004/21-365 E-369 K.

Karar 3

Zararlandırıcı olay kaçınılmazlık sonucu meydana gelmiş ise risk nazariyesine göre B.K. 43. maddesi göz önünde tutularak işveren tazminattan sorumlu tutulur.

Hükme dayanak alınan kusur raporuna göre işverenin ve davacıların miras bırakanının kusurlarının olmadığı zararlandırıcı sigorta olayının kaçınılmazlık sonucu meydana geldiği açıktır. Hâl böyle olunca 27.3.1957 gün ve 1/3 sayılı İçtihatı Birleştirme Kararı uyarınca kusursuz sorumluluk esasları süresinde (risk) nazariyesine göre, Borçlar Kanunu'nun 43. maddesinde gözönünde tutularak davalının tazminattan sorumlu tutulması gerektiği tartışmasıdır.

Mahkemece bu maddi ve hukuki olgular gözönünde tutulmaksızın yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.

O halde, davacının bu yönleri amaçlayan temyiz itirazları kabul edilmeli ve hüküm bozulmalıdır.

SONUÇ: Hükümün yukarıda açıklanan nedenlerle **BOZULMASINA**, temyiz harcının istek halinde temyiz edenlere iadesine, 20.4.2000 21. HD. 3043 E.-3122 K.

Karar 4

Olay murisin %100 kusuru ile gerçekleşmiş ise istihdam edenin sorumluluğu yoktur.

1- Dosyadaki yazılara, toplanan delillere, hükmün dayandığı gerektirici sebeplere göre, davacının tüm, davalının sair temyiz itirazlarının reddi gerekir.

2- Dava, iş kazası sonucu ölüm nedeniyle hak sahiplerinin manevi tazminat istemine ilişkindir. Olay günü, dava dışı T. Ö. yönetimindeki 35 ..... plaka sayılı otobüs ile Aydın'dan Söke'ye dönmekte olan ve hasta taşıyan davalı Belediye'ye ait davacılar murisi C sınıfı sürücü belgeli E. K. yönetimindeki 09 ..... plaka sayılı ambulans aracının çarpışması sonucu davacılar murisinin öldüğü kazada 3. şahsın kusursuz, davacılar murisinin 8/8 oranında kusurlu olduğu uyuşmazlık konusu değildir. Uyuşmazlık olayın oluşunda %100 oranında sigortalının kusurlu bulunması durumunda istihdam eden sıfatı ile davalı Belediye'nin sigortalının uğradığı zarar nedeniyle tazminattan sorumlu tutulup, tutulmayacağı noktasında toplanmaktadır.

Gerçekten, 27.3.1957 gün, 1/3 sayılı İçtihatı Birleştirme Kararında da açıklandığı üzere istihdam edenin sorumluluğu için kendisinin veya çalıştırdığı kişinin kusuru koşul değildir. Buradaki sorumluluk "özen ve gözetim ödevinin" objektif olarak yerine getirilmemesinden kaynaklanan "kusura" dayanmayan bir sorumluluktur. Zararın hizmet sırasında çalıştırılanın eylemi sonucunda meydana gelmesi yeterlidir. Başka bir anlatımla kazanın işverenin işi görülürken gerçekleşmiş olması sorumluluk için yeterli olmayıp, eylemle zarar arasındaki uygun neden-sonuç bağının işçinin ya da üçüncü kişinin tam kusuru ile kesilmemiş olması zorunludur.

Somut olayda, zararlandırıcı olayda %100 oranında davacılar murisi olan E. K.'ın kusurlu olduğu açık-seçiktir. Hâl böyle olunca, zararlandırıcı olay sigortalının tamamen kusurlu davranışı sonucu oluştuğuna göre, nedensellik bağının kesildiği, giderek yukarıda sözü geçen İçtihadı Birleştirme Kararına dayanılarak istihdam eden davalı idarenin sorumluluğuna gidilemeyeceği ortadadır.

Mahkemece, bu maddi ve hukuki olgular gözönünde tutulmaksızın ve özellikle, anılan İçtihadı Birleştirme Kararına yanlış anlak verilerek yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.

O halde, davalının bu yönleri amaçlayan temyiz itirazları kabul edilmeli ve hüküm bozulmalıdır.

SONUÇ: Hükümün yukarıda açıklanan nedenlerle BOZULMASINA, 6.11.2001 21. HD. 2001/7132 E.-7449 K.

Karar 5

Depremde işverenin sorumluluğu yoktur

1- Dosyadaki yazılara, toplanan delillere, hükümün dayandığı gerektirici nedenlere göre davalının tüm temyiz itirazlarının reddi gerekir.

2- Davalı temyizine gelince:

17.8.1999'da meydana gelen "Deprem" sonucunda oluşan iş kazası sonrasında, işverenin "tehlike sorumluluğu" kapsamında sorumlu tutulacağı gerekçesi ile yazılı şekilde hüküm kurulmuş ise de bu sonuç temel hukuk sistemi prensiplerine ve yerleşmiş Yargıtay içtihatlarına uygun değildir.

İşyerinde meydana gelen iş kazaları nedeniyle işverenin hukuki sorumluluğunun niteliği sorunu, öğretide ve uygulamada zaman içerisinde farklı görüş ve uygulamaların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Yargıtay'ın önceki kararlarında da benimsediği bir görüşe göre, işverenin bu açıdan sorumluluğu kusura dayanmaktadır. Çünkü, İsviçre ve Türk hukuk sisteminde özel bir düzenleme söz konusu olmadıkça asıl olan kusur sorumluluğudur. Sanayiinin gelişmesi ve yurt düzeyine yayılması sonucunda işyerlerinde kullanılan teknik ve motorlu araçların her geçen gün daha fazla artması ve bu nedenle de alınabilecek her türlü önlemlerle dahi önüne geçilmesi olanağı bulunmayan tehlikelerin ortaya çıkması, dolayısıyla iş kazaları ve meslek hastalıklarının büyük artışlar göstermesi karşısında kusura dayanan sorum-

luluk ilkesinin yetersiz kaldığı modern toplum hayatının ihtiyaçlarına cevap vermediği görülmüştür. İşte son zamanlarda kendisini yoğun bir biçimde hissettiren teknik ve teknolojik alanlardaki bu gelişmeler, kusursuz sorumluluğun bir türü olan tehlike sorumluluğu kavramını ortaya çıkarmıştır. Tehlike sorumluluğunu savunanlar işverenin özen borcunu ideal ölçüler içinde yerine getirmesi halinde dahi, meydana gelen zarardan yine de sorumlu tutulması gerektiğini savunmaktadır.

Yargıtay uygulamasında, ilk kararlarda işverenin iş kazalarından doğan sorumluluğunun haksız fiile dayandığını kabul etmişken, zamanla işçinin daha yararına olan, akdi sorumluluk esasını benimsemiştir. Sosyal, ekonomik ve kültürel alanda meydana gelen gelişmeler nedeniyle akdi sorumluluğun da yetersiz kalması üzerine Yargıtay uygulamaların da istikrarlı şekilde tehlike sorumluluğu görüşünü kabul etmektedir.

Tehlike sorumluluğu en ağır bir kusursuz sorumluluk halini oluşturmaktadır. Az önce de değinildiği gibi, işveren her türlü özen borcunu yerine getirmiş olsa dahi, meydana gelen kazadan dolayı sorumluluktan kurtulma olanağı yoktur. Bu anlamda tehlike sorumluluğu mutlak bir sorumluluk olarak nitelendirilebilir. Bununla beraber belirtmek gerekir ki tehlike sorumluluğu "bir" sonuç sorumluluğu da değildir. Gerçekten zarar işletmeye özgü bir tehlikeden doğmamış, yani araya giren bir başka nedenden dolayı meydana gelmişse, işverenin bu zarardan sorumlu tutulmaması gerekir. Başka bir deyişle işyerinin işletilmesi veya bundan doğan tehlikeler ile zarar arasında uygun bir illiyet bağı yoksa, işverenin sorumluluğundan söz edilemez.

Öteki sorumluluk hallerinde olduğu gibi, tehlike sorumluluğunda da 3 halde illiyet bağı kesilebilir. Bunlar, mücbir neden, zarar görenin kusuru ve 3. kişinin kusurudur. Öğretide illiyet bağı kesen nedenlerin bütün sorumluluk halleri ve bu arada tehlike sorumluluğu için de geçerli olduğu vurgulanmaktadır. Yargıtay uygulamasında illiyet bağının sadece kusura bağlı sorumluluktan değil, sebep ve özellikle tehlike sorumluluğunun kurulabilmesi için zorunlu olduğu kabul edilmektedir. İlliyet bağının kesilmesine neden olan bu çeşitli durumların öncelikle tehlike sorumluluğunda kabul edilmesi gerekir. Çünkü kusurlu olmadığı gibi, kendisinden beklenen özeni gereği şekilde yerine

getirmiş olan bir işvereni, işyeri ya da işletmesiyle uzaktan, yakından ilgili bulunmayan mücbir nedenden sorumlu tutmak adalet ve hakkaniyet duygularını incitir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 18.3.1987 tarih ve 1986/9 - 722 Esas, 203 Karar sayılı kararı da aynı doğrultudadır.

Yukarıdaki açıklamalardan sonra, somut olaya gelince; davacılar murisinin, işveren tarafından temin edilen işyeri yatakhaneğinde uyurken oluşan "Deprem" sonrasında binanın yıkılarak enkaz haline gelmesi üzerine enkaz altında kalarak yaşamını yitirdiği, olayın 506 sayılı Yasa'nın II. maddesine göre iş kazası olarak nitelendirilmesinin doğru olduğu şüphesizdir. Ancak, olayın iş kazası olarak nitelendirilmesi, işverenin bu kazadan sorumlu tutulmasını gerektirmez. Başka bir anlatımla, kazanın işyerinde gerçekleşmiş olması, işverenin sorumluluğu için yeterli değildir. Çünkü olay; doğal afet niteliğinde zorlayıcı neden olan deprem sonrasında gerçekleştiği için işyerine özgü tehlike ile meydana gelen sonuç arasında uygun illiyet bağının varlığından söz edilemez. Başka bir deyişle, olay mücbir nedenden dolayı meydana geldiğine göre, illiyet bağı kesilmiştir ve işverenin sorumluluğuna gidilemez.

Mahkemece bu maddi ve hukuki olgular gözönünde tutulmaksızın davanın reddi yerine, yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.

O halde, davalının bu yönleri amaçlayan temyiz itirazları kabul edilmeli ve hüküm bozulmalıdır.

SONUÇ : Hükümün yukarıda açıklanan nedenlerle **BOZULMASINA**, temyiz harcının istek halinde davalıya iadesine, 3.10.2002 21. H.D. 2002/7848 E.-8013 K.

Karar 6

Sürücü olan işçinin direksiyon hâkimiyetini kaybederek kaza yapması durumunda günde kaç saat çalıştığı, yardımcı şoför verilip verilmediği incelenmeden %100 kusurlu bulunması yerinde değildir.

1- Zararlandırıcı olaya maruz kalan işçi işverene ait..... plakalı araç ile Salihli istikametine doğru seyir halinde iken direksiyon hâkimiyetini kaybederek korkuluklara çarpmak suretiyle iş kazası sonucu % 60 oranında meslekte kazanıma gücünü yitirmiştir.

İnsan yaşamının kutsallığı çevresinde işveren, işyerinde işçilerin sağlığını ve işgüvenliğini sağla-

mak için gerekli olanı yapmak ve bu husustaki şartları sağlamak ve araçları noksansız bulundurmakla yükümlü olduğu İş Kanununun 73. maddesinin açık buyruğudur.

17.1.2000 günlü bilirkişi raporunda; olayda işçinin % 100 oranında kusurlu olduğu belirtilmiştir.

Oysa, hükme dayanak alınan bilirkişi raporunda; bilirkişiler, İş Kanununun 73. ve İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü'nün öngördüğü koşulları gözönünde tutarak tarafların kusur oranlarını belirlemedikleri özellikle davacının günde kaç saat çalıştığı bu çalışma saatleri içerisinde birden ziyade yerlere kamyonu ile sefer yapıp yapmadığı, günde kaç saat çalıştığı çalışma süresinde kendisine yardımcı şoför verilip verilmediği ne kadar süre istirahat yapması gerektiği ve özellikle yapılan işin niteliğine göre, iş ile ilgili ve işyerinde uygulanması gereken İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü'nün ilgili maddelerini incelemek suretiyle, işverenin, işyerinde olması gerekli önlemlerin neler olduğu, hangi önlemleri aldığı, hangi önlemleri almadığı, alınan önlemlere işçinin uyup uymadığı gibi hususlar ayrıntılı bir biçimde incelemek suretiyle kusurun aidiyeti ve oranı hiçbir kuşku ve duraksamaya yer vermeyecek biçimde, saptadıkları anlaşılmaktadır. Hâl böyle olunca, kusur raporunun, İş Kanununun 73. maddesinin öngördüğü koşulları içerdiği giderek hükme dayanak alınacak nitelikte olduğu söylenemez.

2- Kabule göre de davacının %100 kusurlu olduğu kabul edilerek davalının 100.000.000 TL manevî tazminata hükmedilmesi de doğru değildir.

Mahkemece yapılacak iş özellikle işçi sağlığı ve iş güvenliği konularında uzman bilirkişilere konuyu yeniden yukarıda açıklandığı biçimde incelemek, verilen rapor dosyadaki bilgi ve belgelerle birlikte değerlendirilerek ve sonuca göre karar vermekten ibarettir.

Mahkemece bu maddi ve hukuki olgular gözönünde tutulmaksızın ve özellikle, inandırıcı güç ve nitelikte olmayan, 73. maddenin öngördüğü koşulları içermeyen kusur raporunu hükme dayanak almak suretiyle yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.

O halde, tarafların temyiz itirazları kabul edilmeli ve hüküm bozulmalıdır.

SONUÇ: Hükümün yukarıda açıklanan nedenlerle **BOZULMASINA**, 22.5.2001 21. HD. 2001/2807 E.-4011 K.

Karar 7

Kazalının işverenin kusur oranı saptanmalıdır.

Zararlandırıcı olaya maruz kalan işçi olay günü davalı Paksan Ltd. Şirketi'ne ait işyerinde güvenlik görevlisi olarak çalışmakta iken, davalı Taş Yapı Ltd. Şti'ne ait beton pompasının elektrik kaçağına neden olması sonunda akıma kapılarak iş kazası sonucu yaralanmıştır.

Mahkemece, 15.4.2002 günlü bilirkişi raporuna dayanılarak, davalı Taş Yapı Ltd. Şirketi'nin %60, işçinin ise %40 oranında kusurlu olduğu kabul edilerek yazılı şekilde karar verilmiş ise de, alınan bu raporun ve rapora dayalı hükmün yerinde olmadığı açıktır.

Gerçekten, insan yaşamının kutsallığı çevresinde işveren, işyerindeki işçilerin sağlığını ve iş güvenliğini sağlamak için gerekli olanı yapmak ve bu husustaki şartları sağlamak ve araçları noksansız bulundurmaya yükümlü olduğu İş Kanununun 73. maddesinin açık buyruğudur. Somut olayda; davacının, işçisi olduğu Paksan Limited Şirketi'ne ait işyeri sınırları içerisinde diğer davalı şirkete ait beton pompasının kurulu olduğu alanda iken kaza geçirdiği tutanaklar, yapılan keşif ve dinlenen tanık beyanları ile ortada iken, hükmeye dayanak alınan bilirkişi raporunda, Taş Yapı Ltd. Şirketi'nin işveren olarak değerlendirildiği ve bu değerlendirme ile alınan raporun İş Kanunu'nun emredici hükümleri ve İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü'nün ilgili maddeleri dahi incelenmediği, iş güvenliği uzmanı olmayan bilirkişinin kusurun oran ve aidiyetini olayın oluşuna göre hiçbir şüpheye yer vermeyecek şekilde saptamadığı, dolayısıyla hükmeye dayanak alınacak nitelikte olmadığı ortadadır.

Mahkemece yapılacak iş; işçi sağlığı ve iş güvenliği konularında uzman bilirkişi heyetinden İş Kanununun 73. maddesinin öngördüğü koşulları gözönünde tutarak ve özellikle olayın oluşu ve her iki davalı şirketin niteliklerine göre, inceleme yapılarak işyerinde uygulanması gereken İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü'nün ilgili maddeleri de incelenmek suretiyle, işverenin işyerinde olması gerekli önlemlerin neler olduğu, hangi önlemleri aldığı, hangi önlemleri almadığı, alınan önlemlere işçinin uyup uymadığı gibi hususlar ayrıntılı bir biçimde incelettirip rapor almak verilen rapor dosyadaki

bilgi ve belgelerle değerlendirilerek sonucuna göre karar vermektir ibarettir.

Kabule göre de; hakkında açılan davada kusuru bulunmadığı için red kararı verilen Paksan Ltd. Şirketi yönünden, yürürlükte bulunan Avukatlık Asgari Ücret Tarifesi hükümleri gereğince vekalet ücreti takdir edilmemesi de yerinde değildir.

Mahkemece bu maddi ve hukuki olgular gözönünde tutulmaksızın yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.

O halde, davalıların bu yönleri amaçlayan temyiz itirazları kabul edilmeli ve hüküm bozulmalıdır.

SONUÇ: Hükmün yukarıda açıklanan nedenlerle BOZULMASINA, 17.4.2003 21. HD. 2003/3590 E.-3514 K.

Karar 8

Tehlike sorumluluğu (risk nazariyesi) kavramına göre kusursuz olan işveren iş kazasından sorumludur.

Üğradığı bir iş kazası sonucu, beden gücünden % 100 oranında yoksun olan davacının açmış olduğu maddi tazminat istemi zararlandırıcı olayın oluşumunda, tarafların kusursuz bulunmaları ve olaya, yolda bulunan bir çukurun etken olması nedeniyle, yerinde bulunmamışsa da, bu sonuç usul ve yasaya uygun bulunmamaktadır.

Dosyadaki bilgi ve belgelerden anlaşıldığı üzere; dava konusu olay; mühendis olarak işveren nezdinde görev yapan davacının, kendisine tahsis edilen sevk ve idaresindeki araçla, iş sahasından, sosyal tesise geldiği sırada ve tali yolda seyrederken meydana gelmiş, aracın çukura girmesine bağlı olarak, araç yoldan çıkmış ve araçtan fırlayan davacı yaralanmıştır. Mahkemece kabul edilen son kusur bilirkişi raporunda; olayda taraflara kusur verilmemiş, zararlandırıcı olay, yol şartlarına bağlanmıştır. Mahkeme, bu gibi durumlarda; illiyet bağının kesilmesi nedeniyle; işverenin sorumluluğuna gidilemeyeceğini belirlenmişse de, bu sonuç yerinde değildir.

Gerçekten; Yargıtay uygulamasında ve başlangıçta; iş kazalarıyla ilgili tazminat davaları, kusura dayalı olarak çözümlenmekteydi. İş Kanunu'nun 73. maddesinde bu alanda, gerekli ilkeleri kabul edilmiş ve işveren, çalıştırdığı işçilerinin sağlık ve iş güvenliklerini koruma yönünde, gereken tedbirleri alma ve araçları temin etmekle yükümlü tutul-

muştur. Ne var ki, sosyal ve teknik alandaki değişim ve gelişmeler, işyerlerinde tehlike boyutlarını artırmış ve salt kusura dayalı kuralların bu alanda yeterli olmadığı sonucunu ortaya çıkarmıştır. İşveren kendi alanında, her türlü tedbirleri almış olsa dahi; işyeri koşullarından kimi tehlikeli durumlar, zararlandırıcı sonuçlar meydana gelmektedir. Kusura dayanan sorumluluk ilkesi, toplum ihtiyaçlarını cevap vermemiş, adaletsiz durumlar ortaya çıkarmıştır. İşte bu nedenle; kusursuz sorumluluğun bir türü olan tehlike sorumluluğu kavramı kabul edilmiş, işverenin her türlü özen görevini yerine getirmiş olması durumunda dahi, meydana gelen zararlı sonuçtan sorumlu tutulması gerektiği kabul edilmiştir. Bu anlamda tehlike sorumluluğu mutlak bir sorumluluk olarak nitelendirilebilir. Ancak, belirtmek gerekir ki, tehlike sorumluluğu bir "sonuç" sorumluluğu da değildir. Zarar, işyeri koşullarından veya işletmeye özgü tehlikeden doğmamış ve araya giren başka bir nedenden meydana gelmişse, bu durumda, işveren zarardan sorumlu tutulmamalıdır. Başka bir anlatımla, işyeri koşullarından doğan tehlike ile zarar arasında uygun illiyet bağı (uygun neden-sonuç bağı) yoksa, işverenin sorumluluğu da yoktur. İlliyet bağının kesilmesi; genelde, üç durumda söz konusu olabilir: Mucbir sebep, üçüncü kişinin veya zarara uğrayanın ağır kusurları, illiyet bağını kesen nedenlerdir. Davaya konu olayda ise, illiyet bağını kesen durum söz konusu bulunmamaktadır. Mahkemece, aksinin kabulü ve tehlike (= risk) nazariyesinin kabul edilmemesi ve bu arada 27.03.1975 günlü 1/3 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurul Kararındaki görüşe yer verilmemesi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.

O halde davacının bu yönleri amaçlayan temyiz itirazları kabul edilmeli ve hüküm bozulmalıdır.

SONUÇ: Hükümün yukarıda açıklanan nedenlerle **BOZULMASINA**, 1.2.2000 21. HD. 1999/9269 E, 2000/496 K.

Karar 9

Sosyal Sigorta Sağlık İşlemleri Tüzüğü'ndeki hastalıklar listesinde yer almayan hastalığın meslek hastalığı olup olmadığının inceleme yöntemi.

Davacı davalıya ait işyerinde çalıştığı sırada mes-

lek hastalığına yakalandığını cismani zarara uğradığını bu nedenle 10.000.000 TL maddi tazminatın hastalığın meydana çıktığı tarihten itibaren yasal faizi ile birlikte tahsiline karar verilmesini istemiştir.

Mahkemece davanın reddine karar verilmiştir.

Davanın yasal dayanağı 506 sayılı Yasa'nın 11/B maddesidir. Anılan maddede meslek hastalığı "sigortalının çalıştırıldığı işin niteliğine göre tekarrüf eden bir sebeple veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık sakatlık veya ruhi arıza halleridir" şeklinde tanımlanmıştır. Maddenin son fıkrasında ise bu kanuna göre tesbit edilmiş olan hastalıklar listesi dışında herhangi bir hastalığın meslek hastalığı sayılıp sayılmaması üzerinde çıkabilecek uyuşmazlıkların Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulu'nca karara bağlanması hükmü getirilmiştir. Hiç kuskusuz ki iddia edilen hastalığın meslek hastalığı sayılabilmesi maddede anlatımını bulan unsurların oluşmasına bağlıdır. Öte yandan ortaya çıkan hastalık ile iş yerinde çalışma olgusu arasında uygun neden-sonuç bağının gerçekleşmiş olması gerekir.

Olayda davacının iddiasının sübut bulabilmesi için anlatılan ilkeler doğrultusunda gerekli inceleme ve araştırma yapıp maddi olguların sağlıklı bir biçimde tesbit etme gereği söz götürmez.

Bu bakımdan davacının çalıştığı yıllar itibarıyla çalışmanın hangi ortamda ve ne şekilde yapıldığı, işin özellikleri ile iş koşullarının nelerden ibaret bulunduğu saptanması amacıyla işyerinde kesif yapılmalıdır. Öte yandan dosyadaki raporlardan başka daha önce tedavi kurumlarında tedavi gördüğü anlaşıldığı takdirde ve varsa müşahade kağıdı, rapor gibi belgeler getirilmelidir.

Bu eksiklikler giderildikten sonra meselenin bir kere de Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulu'nda incelenmesi gerekir.

Söz konusu edilen kuraldan hastalığın Sosyal Sigorta Sağlık İşlemleri Tüzüğü'nde sayılan meslek hastalıklarından olup olmadığı değilse 11. maddenin son fıkrasında değinildiği gibi listede olmamakla beraber ortaya çıkan hastalığın meslek hastalığı sayılabiliş sayılamayacağı hususları sorulmalıdır. Şayet meslek hastalığı sonucuna varıldığı takdirde işyerinde çalışma ile meslek hastalığı arasında illiyet bağının var olup olmadığı da incelenmelidir.

Şayet Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulu raporuna itibar edilmediği takdirde ve gerekli görülür-

se adli tıp meclisi ile Tıp Fakülteleri konseylerinin mütalaalarına başvurulmalıdır.

Mahkemece açıklanan bu maddi ve hukuki olgular gözönünde tutulmaksızın eksik araştırma ve incelemeyle karar verilmiş olması usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.

O halde, davacının bu yönleri amaçlayan temyiz itirazları kabul edilmeli ve hüküm bozulmalıdır.

SONUÇ: Hükümün yukarıda açıklanan nedenlerle BOZULMASINA, 16.11.2000 21. HD. 2000/8227 E-8071 K.

Karar 10

Kendi otosu ile işyerine gitmekte olan sigortalının trafik kazası olayı işkzası değildir.

Dava, zararlandırıcı sigorta olayının, iş kazası sayılması gerektiğinin tesbiti istemine ilişkindir. Bu yönü ile davanın yasal dayanağı belirgin olarak 506 sayılı Yasa'nın 11/A maddesidir. Anılan maddeye göre, iş kazası;

a) Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada,

b) İşveren tarafından yürütülmekte olan iş dolaşısıyla,

c) Sigortalının işveren tarafından görev ile başka bir yere gönderilmesi yüzünden asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda,

d) Sigortalıların işverence sağlanan bir taşıla işin yapıldığı yere toplu olarak götürülüp getirilmeleri sırasında,

Sigortalıyı bedence veya ruhça arızaya uğratan olaylardır. Zararlandırıcı sigorta olayının iş kazası sayılması için, 1) Sigorta olayına maruz kalan kişinin Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 2. maddesi anlamında sigortalı olması, 2) Sigorta olayının maddede sayılı ve sınırlı olarak belirtilen hâl ve durumlardan birinde meydana gelmesi koşuldur. Başka bir anlatımla, sigorta olayının iş kazası sayılabilmesi için iki koşulun birlikte gerçekleşmesi zorunludur.

Somut olayda, davacının 22.8.1998 günü saat 6.45'de işyeri olan Yeniköy 2. no'lu Orman Toplu Koruma merkezine kendisine ait 33 FC 165 plaka nolu özel otosu ile gitmekte iken, Mersin Şehir çıkışından sonra, başka bir araç ile çarpışmak suretiyle trafik kazasına maruz kaldığı anlaşılmaktadır. Ancak, Trafik kazası tesbit tutanağı, davacı ve tanık beyanları ile de, davacının kendi özel otosu ile

işyerine gitmekte olduğu sabit iken, olayın; 506 sayılı yasanın 11/A bendinde sayılan durumlardan hiçbirine girmediği ve iş kazası sayılması mümkün olmadığı halde davanın kabulüne karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.

O halde, davalıların bu yönleri amaçlayan temyiz itirazları kabul edilmeli ve hüküm bozulmalıdır.

SONUÇ: Hükümün yukarıda açıklanan nedenlerle BOZULMASINA, 28.6.2001 21. HD 2001/4592 E-5149 K.

Karar 11

İşverene ait traktörün devrilmesi iş kazasıdır.

Davanın yasal dayanağını oluşturan 506 sayılı Yasa'nın 11/A (c) maddesinde, sigortalının, işveren tarafından görev ile başka bir yere gönderilmesi yüzünden asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda, sigortalıyı hemen veya sonradan bedence veya ruhça arızaya uğratan olay iş kazası olarak tanımlanmıştır. Sigortalının olay günü işverene ait traktörle, yine işverene ait bahçedeki bağ-çubuklarını taşımak için traktörün arkasına trafik kurallarına uygun olmayarak 3 römorku arka arkaya takmak suretiyle yolda seyir sırasında trafik polislerince denetim sırasında yakalandığı, görevli polislerin römorkları birbirinden ayırdıkları, ayrı ayrı götürdüğü sırada traktörü devirmek suretiyle altında kalarak öldüğü dosya içeriğinden anlaşılmaktadır.

İşveren her ne kadar sigortalının kendisi tarafından bağ-çubuklarını taşımak için görevlendirilmediğini, olayın iş kazası olmadığını savunmakta ise de, dinlenen tanıklar sigortalının, işverenin emir ve talimatları dahilinde traktörün arkasına 3 adet römorku takmak suretiyle bağ-çubuklarını almaya gittiği sırada olayın meydana geldiğini anlattıkları gibi dinlenen polis memurları da, sigortalının kendilerine işverenin gönderdiğini denetim sırasında sigortalının anlattığını ifade etmişlerdir.

Bir işçinin işverene ait traktörü işverenden izinsiz, hem de trafik kurallarına aykırı olarak 3 adet römorku arka arkaya takmak suretiyle, kendi işinde kullanması hayatın olağan akışına da aykırıdır.

Dosya içeriğine uygun tüm kanıtlara göre, sigortalının işveren tarafından görevlendirildiği bu görevin yerine getirilmesi sırasında olayın meydana geldiği ve olayın iş kazası olduğu açık-seçik ortadadır.

Mahkemece, bu maddi ve hukuki olgular göz önünde tutulmaksızın yeterli olmayan bilirkişi raporuna dayanmak suretiyle davanın REDDİNE karar verilmesi usûl ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.

O halde, davacının bu yönleri amaçlayan temyiz itirazları kabul edilmeli ve hüküm bozulmalıdır.

SONUÇ: Hükümün yukarıda açıklanan nedenlerle BOZULMASINA, temyiz harcının istek halinde davacıya iadesine, 18.10.2001 21. HD. 2001/7094 E.-6867 K.

Karar 12

Olayın iş kazası olup olmadığı SSK davaya dahil edilerek araştırılmalıdır.

Olayın işveren A... Sitesi'nin işi yapıldığı sırada meydana gelip gelmediği araştırılmalıdır.

Uyuşmazlık davacının iş kazası sonucu iş göremezlik durumuna düşmesi nedeniyle tazminat istemine ilişkindir. Davacının tazminata hak kazanıp kazanmadığının irdelenmesi için öncelikle davacının malüliyeti ile sonuçlanan olayın iş kazası olup olmadığının saptanması gerekir. Öte yandan olayın iş kazası olduğunun belirlenmesi durumunda davacıya Sosyal Sigortalar Kurumu'na gelir bağlanacağından öncelikle Kurumun davaya katılmasının sağlanması ve göstereceği delillerin de incelenmesi gerekirken bu yönün gözardı edilmesi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.

Kabule göre ise; davacının davalı A... Sitesi'nin kapıcısı olarak çalıştığı dosya içerisindeki bilgi ve belgelerden anlaşılmaktadır. Olayın dava dışı kat malikine ait dairenin ücret karşılığında temizlendiği sırada meydana geldiği konusunda tanık anlatımları var ise de bu sonuca eksik araştırma ve inceleme ile gidilerek dava reddedilmiştir. Yapılacak iş, olayın meydana geldiği dairenin sahibinin bilgisine başvurmak, terasta bulunan ve indirilmek istenen kalasın kime ait olduğunu, sökülen antenin genel anten mi daire sahibine ait anten mi olduğunu saptamak bu konuda diğer kat maliklerinin bilgisine başvurmak, başka bir anlatımla davacının davalı A... Sitesi'nin görevlisi olarak mı, yoksa dava dışı daire malikinin temizlik işini yaptığı sırada zararlandırıcı olaya maruz kalıp kalmadığını ve

malüliyet oranını, hiçbir kuşku ve duraksamaya yer vermeyecek şekilde belirlemek ve sonuca gitmekten ibarettir.

Mahkemenin eksik araştırma ve inceleme ile husumeti Sosyal Sigortalar Kurumu'na yöneltmesinin sonuca gitmesi usûl ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.

O halde, davacının bu yönleri amaçlayan temyiz itirazları kabul edilmeli ve hüküm bozulmalıdır.

SONUÇ: Hükümün yukarıda açıklanan nedenlerle BOZULMASINA, 13.2004 21. HD. 2004/380 E-1706 K.

Karar 13

Davacı murisinin ölümüne neden olan pnömokonyoz meslek hastalığının davalı işyerlerindeki çalışmalar arasındaki tıbbi illiyet bağı uzman bilirkişiler aracılığı ile saptanmalıdır.

Davalı E. İnş. Tic. Ltd. Şti. ile davacılar murisinde ortaya çıkan pnömokonyoz meslek hastalığı arasında doğrudan yada dolaylı illiyet bağı olup olmadığı yöntemince araştırılmamıştır. Gerçekten davacılar murisinde oluşan pnömokonyoz meslek hastalığı kömür ocaklarında ve bu ocakların menfi etkisinde yapılan çalışmalara bağlıdır. Ancak bu hastalığın daha sonra değişik işyerlerinde çalışma nedeniyle ilerlemesine neden olunması durumunda son işverenin de meslek hastalığından sorumlu tutulması gerekir. Nitekim dosya içerisinde görüşüne başvurulmuş uzman kişiler bu yönde bir saptamada, yapmışlardır. Mahkemece nedenleri açıklanmadan HUMK'nun 275. vd. maddeleri gereği rey ve mütalasına başvurduğu bilirkişilerin raporları aksine hüküm kurulması isabetsiz olduğu gibi davalılardan E. İnş. Ltd. Şti. işyerlerinde geçen çalışmanın mahiyetine göre bu işyerlerindeki çalışma ile murisinde belirlenen meslek hastalığı arasında tıbbi anlamda illiyet olup olmadığı uzman bilirkişilerden görüş alınmak suretiyle belirlenmeden sonuca gidilmesi usûl ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.

Yapılacak iş, davacılar murisinde saptanan giderek ölümüne yol açan meslek hastalığı ile davalı işyerlerindeki çalışmalar arasında tıbbi anlamda uygun nedensellik bağının bulunup bulunmadığını uzman bilirkişiler aracılığıyla belirlemek bundan

sonra meslek hastalığı ve giderek ölüm nedeniyle tarafların kusur durumlarını uzman bilirkişiler aracılığıyla saptamaktan ibarettir.

Mahkemece bu maddi ve hukuki olgulara ve uyulan bozma ilamına aykırı biçimde yazılı şekilde hüküm kurulması usûl ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.

O halde, davalı TTK'nın bu yönleri amaçlayan temyiz itirazları kabul edilmeli ve hüküm bozulmalıdır.

SONUÇ: Hükmün yukarıda açıklanan nedenlerle BOZULMASINA, 24.2.2003 21. HD. 2003/510 E-1300 K.

Karar 14

Bel rahatsızlığının iş kazası sonucu oluşup oluşmadığı 506 sayılı Yasa'nın 109. maddesindeki prosedüre göre incelenmelidir.

Zararlandırıcı sigorta olayına maruz kalan işçinin 14.7.1994 günü işyerinde çalıştığı sırada ağır yük kaldırması sonucu belinden rahatsızlandığı, 14.7.1994 tarihinde hizmet akdinin feshedildiği, 24.2.1998 tarihinde SSK Zonguldak Hastanesi'ne müracaat ettiği, hastaneye verilen 6.3.1998 gün ve K/414 sayılı raporda Sağ Lomber Disk Hernisi (Opere) + Sağ N.Paraneus Parazisi teşhisi konduğu dosyadaki bilgi ve belgelerden anlaşılmaktadır.

Sigortalıya iş kazası sigorta kolundan gelir bağlanabilmesi için sigortalıda oluşan sürekli iş göremezlik oranının belirgin bir biçimde saptanması gerektiği açıktır. Oysa bu konuda yöntemince inceleme ve araştırma yapılmadığı ortadadır.

SSK Sağlık Dairesi Başkanlığı'nın bila tarih 477846 sayılı yazılarında olayın iş kazası olmadığı, kurumu bağlamamak kaydı ile iş göremezlik oranının % 34 olarak belirlendiği, müfettiş raporuna göre olay iş kazası olarak kabul edilmediğinden gelir bağlanmadığı yazılı bulunmaktadır. Belirlenen malüliyetin 506 sayılı Yasa'nın 109. maddesinin öngördüğü prosedür çevresinde belirlenmediği anlaşılmaktadır.

Yapılacak iş % 34 iş göremezlik oranının olayda ilgisi yönünden davacının, malüliyetinin zararlandırıcı sigorta olayı sonucu meydana gelip gelmediği, zarar ile eylem arasında uygun neden-sonuç bağının bulunup bulunmadığı, olaydan önce

davacıda bel arazlarının olup olmadığı, arazların olaydan sonra ortaya çıkıp çıkmadığının tespiti bakımından davacının rahatsızlığı ile ilgili bilgi ve belgeler SSK 109. maddesinin öngördüğü prosedür çevresinde Sosyal Sigortalar Yüksek Sağlık Kurulu'na hasta ile birlikte göndermek ve bu kurulun belirleyeceği sürekli iş göremezlik oranına itiraz edilmesi halinde Tıp Fakülteleri Konseyine, giderek Adli Tıp Kurumu'ndan görüş almak, olayın iş kazasından ileri gelip gelmediğinin ve malüliyet oranını hiçbir kuşku ve duraksamaya yer vermeyecek şekilde saptamak ve sonucuna göre karar vermekten ibarettir.

Mahkemece, bu maddi ve hukuki olgular gözönünde tutulmaksızın eksik inceleme ve araştırma sonucu yazılı şekilde hüküm kurulması usûl ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.

O halde, tarafların bu yönleri amaçlayan temyiz itirazları kabul edilmesi ve hüküm bozulmalıdır.

SONUÇ: Hükmün yukarıda açıklanan nedenlerle BOZULMASINA, 13.9.2001 21. HD. 2001/5454 E.-5809 K.

Karar 15

Usta işçi, 10 günlük işçiye tehlikeleri anlatmalıdır. Tecrübesiz işçiye odun kesme işinde çalıştıran işveren kusurludur.

1- Dosyadaki yazılara toplanan delillere hükmün dayandığı gerekçeleri sebeplere göre davalının tüm temyiz itirazlarının reddi gerekir.

2-Davacının temyizine gelince;

Dava sigortalı işçinin % 36 oranında malül kalması nedeniyle maddi tazminat istemine ilişkindir.

Mahkemece, sigortalının maddi zararının kuruma bağlanan gelirlerle karşılandığından davalının reddine karar verilmiş ise de hükme dayanak yapılan kusur raporu usûl ve yasaya uygun bulunmamaktadır.

Gerçekten, olayda kusur dağılımı yönünden iş müfettişinin düzenlediği raporda sigortalı %70 işveren %30, D. A. tarafından düzenlenen 17.5.2002 tarihli raporda işverenin 4/8 usta işçi Mustafa Y.'ın 2/8, sigortalının 2/8, üç kişilik bilirkişi heyetince düzenlenen 8.8.2002 tarihli raporda ise işverenin %60 işçinin %40 oranlarında kusurlu oldukları belirtilmiştir.

İşçi işyerine olaydan 10 gün önce girmiştir. Her

ne kadar Endüstri Meslek Lisesi mezunu ise de, 10 gün gibi kısa bir sırada işyerini ve iş yerinde bulunan makinaları öğrenip çalışabilecek ve çalıştırabilecek bir tecrübeye sahip olduğu söylenemez. İşveren İş Güvenliği Tüzüğü'nün öngördüğü hükümlere uymamıştır. Usta işçi olan Mustafa Y. tecrübesiz olan işçiyi tehlikeleri anlatmak suretiyle odun kesme işine engel olabilir veya odunun hangi hal ve şartlarda kesebileceğini gösterip (kayar takoz koymak, destek parça kullanılmamak gibi) gerekli tedbirleri almayı sağlayabilirdi. Davacının Endüstri Meslek Lisesi mezunu olması olayda her türlü tehlikeleri görmek ve gereken tedbirleri alması anlamına gelmediği gibi 22 yaşında bu tip işleri yapacak olgunluk çağında olduğu da kabul edilemez. Kazalı işçiye iş yerinde odun kesmesi için işveren tarafından emir ve talimat verilmemiş ise de her türlü kesici alet ve makinaların kullanıldığı atölyede çalışanların risk altında olacağı ve bunun sonucu işverenin olayın meydana gelmesi için çalışanları eğitmesi ve uyarması gerekirdi. İşveren bu hususlara uymamıştır. Olayda daha fazla kusurlu olduğunu kabul etmek gerekir.

Yapılacak iş, işçi sağlığı ve iş güvenliği konularında uzman bilirkişi heyetine konuyu incelemek suretiyle işverenin kusurunun daha fazla olduğu gözönünde tutularak verilen rapor dosyadaki bilgi ve belgelerle birlikte değerlendirilerek sonucuna göre karar vermektir ibarettir.

O halde, davacının bu yönleri amaçlayan temyiz itirazları kabul edilmeli ve hüküm bozulmalıdır.

SONUÇ: Hükümün yukarıda açıklanan nedenlerle **BOZULMASINA**, temyiz harcının istek halinde davacıya iadesine, 27.2.2003 21. HD. 2003/1020-1372.

Karar 16

Olayın oluş şekline, 1,5 metre yükseklikteki çalışmada işverenin alabileceği tedbirler gerçekçi bir şekilde belirlenmeli, kazalının başının dönmesinde işveren kusurunun ne olabileceği açık ve inandırıcı bir biçimde saptanıp olayın oluş şekline ve hakkaniyete uygun kusur oranları nazara alınarak sonuca varılmalıdır.

Dava iş kazası sonucu malûl kalan kazalının maddi ve manevi tazminat istemine ilişkindir.

Bu tür davalarda öncelikle, tarafların kusur oranları olayın oluş şekli, iş güvenliği kuralları işveren ve işçinin alması gereken tedbir, özen ve dikkatin neler olabileceğinin İş Kanunu 73. maddesi ve iş ve işçi güvenliği tüzük hükümleri nazara alınarak açıkça uzman bilirkişilerce saptanması gerekir.

Somut olayda davacı gemide ambar kapağı üzerindeki pasta temizlenmesi sırasında 1,5 metre yükseklikten düşmesi sonucu yaralanmıştır. Mahkemece makine mühendisi olan tek kişi bilirkişiden kusur raporu alınmış ise de, anılan kusur raporunda kazalının başının dönmesi nedeniyle düştüğü belirtilerek, işverenin ağır kusurlu olduğu sonucuna varılmıştır. Hükme dayanak yapılan bu kusur raporu, olayın oluş şekline davalı işverenin alması gereken tedbirlerin yeterliliği konularında inandırıcı olmaktan uzaktır.

Mahkemece yapılacak iş, gemi işlerinde uzman, gemi makine mühendisi ve iş güvenliği uzmanlarından oluşan 3 kişilik bir heyetten kusur bilirkişi raporu alınarak olayın oluş şekline, 1,5 metre yükseklikteki çalışmada işverenin alabileceği tedbirler gerçekçi bir şekilde belirlenmeli, kazalının başının dönmesinde işveren kusurunun ne olabileceği açık ve inandırıcı bir biçimde saptanıp olayın oluş şekline ve hakkaniyete uygun kusur oranları nazara alınarak sonuca varılmalıdır.

Mahkemece, bu maddi ve hukuki olgular gözönünde tutulmaksızın yetersiz bilirkişi raporuna göre hüküm kurulması usûl ve yasaya aykırı olup bozmayı gerektirir.

O halde, davalının bu yönleri amaçlayan temyiz itirazları kabul edilmeli ve hüküm bozulmalıdır.

SONUÇ: Hükümün yukarıda açıklanan nedenlerle **BOZULMASINA**, 5.11.2002 21. HD. 2002/8763 E-9233 K.

Karar 17

Davacılar murisi yağışlı havada hızını düşürmemiş, araçta arıza saptanmamıştır, sadece aracın eski olması işverenin sorumluluğu için yeterli değildir.

1- Dosyadaki yazılara, toplanan delillere, hüküm dayandığı gerektirici sebeplere göre davacıların tüm temyiz itirazlarının reddine.

2- Mahkemece uyulmasına karar verilen bozma

ilamı gereğince alınan ve birbirini doğrulayan bilirkişi kurulu raporlarına göre servis aracı sürücüsü olan davacılar murisinin (Nağdeli Akkamış) olayda %100 kusurlu bulunduğu belirlenmiş olmasına karşın aynı araçta yolcu-işçi olarak bulunan ve aynı olayda ölen dava dışı sigortalı Yaşar Usta'nın hak sahiplerinin davacısı olduğu Ankara 7. İş mahkemesinin 30.12.2002 gün 2001-324 E, 2002-2964 K. sayılı kararına esas olan işverenin %30 ve araç sürücüsü Nağdeli Akkamış'ın ise %70 kusurlu bulunduğu dair bilirkişi raporunun olaya daha uygun düştüğü ve kesinleştiği gerekçesi ile hükmüne esas alınması ve tazminata hükmolunması yerinde olmamıştır.

Gerçekten; aynı olayda yolcu-işçi olarak bulunan diğer sigortalının haksahiplerinin tazminat istemine ilişkin dava dosyasında işverenin %30 ve araç sürücüsü N. A. ise %70 kusurlu bulunduğu dair bilirkişi raporu esas alınarak işveren %100 sorumlu tutularak hüküm kurulmuştur. Ancak sözü edilen kararlar ilgili Dairemizin 20.2.2003 gün ve 2003-1106 E, 2003-1137 K. sayılı onama ilamında "servis şoförü N. A.'ın mirasçıları tarafından açılan davada, şoför N.'nin %100 kusurlu bulunduğu belirlenmiş ise de, işveren Köy Hizmetleri ile işçisi sürücü N. arasındaki sorumluluk bu taraflar arasındaki iç ilişkiyi ilgilendirdiğinden olayda yolcu işçi olan davacılar murisinin hiç kusurunun olamayacağı" açıklanmıştır. Onama ilamının gerekçesinde açıklandığı gibi söz konusu dosyada davalı işveren esasen servis şoförü olan N. A.'ın kusurundan da (BK. 55 Md.) sorumlu olduğundan bu hüküm kusur yönünden işvereni bağlayıcı nitelikte değildir.

Bozmaya uyularak mahkemece alınan bilirkişi kurulu raporlarında açıklandığı gibi davacılar murisi sürücü, tehlikeli viraj levhasını dikkate almaya-arak yağışlı havada aracın hızını düşürmemiş, olay sonrası düzenlenen belgelere göre araçta herhangi bir arıza saptanmamıştır. Araçta olayı meydana getirecek nitelikte teknik bir arıza saptanmamış olduğundan sadece aracın 1969 model ve 30 yaşında olması nedeniyle işverenin sorumlu tutulması mümkün değildir. Mahkemenin davanın reddine karar vermesi gerekirken olayda hiçbir kusuru bulunmayan işveren aleyhine maddi ve manevi tazminata hükmetmesi usûl ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.

O halde, davalılar bu yönleri amaçlayan temyiz

itirazları kabul edilmeli ve hüküm bozulmalıdır.

SONUÇ: Hükümün yukarıda açıklanan nedenlerle BOZULMASINA, temyiz harcının istek halinde temyiz edene iadesine, 29.3.2004 21. HD. 2004/1727-2935.

Karar 18

İşletmeye özgü bir tehlike olmadığından işveren deprem nedeniyle sorumlu değildir.

1- Dosyadaki yazılara, toplanan delillere, hüküm dayandığı gerekçeleri nedenlere göre davacıların tüm temyiz itirazlarının reddi gerekir.

2- Davalı temyizine gelince:

Bolu-Kaynaşlı'da meydana gelen "Deprem" sonucunda oluşan iş kazası sonrasında, işverenin kaçınılmazlık kapsamında sorumlu tutulacağı gerekçesi ile yazılı şekilde hüküm kurulmuş ise de bu sonuç temel hukuk sistemi prensiplerine ve yerleşmiş Yargıtay içtihatlarına uygun değildir.

İş kazaları nedeniyle işverenin hukuki sorumluluğunun niteliği sorunu, öğretide ve uygulamada zaman içerisinde farklı görüş ve uygulamaların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Yargıtay'ın önceki kararlarında da benimsediği bir görüşe göre, işverenin bu açıdan sorumluluğu kusura dayanmaktadır. Çünkü, İsviçre ve Türk Hukuk Sisteminde özel bir düzenleme söz konusu olmadıkça asıl olan kusur sorumluluğudur. Sanayiinin gelişmesi ve yurt düzeyine yayılması sonucunda işyerlerinde kullanılan teknik ve motorlu araçların her geçen gün daha fazla artması ve bu nedenle de alınabilecek her türlü önlemlerle dahi önüne geçilmesi olanağı bulunmayan tehlikelerin ortaya çıkması, dolayısıyla iş kazaları ve meslek hastalıklarının büyük artışlar göstermesi karşısında kusura dayanan sorumluluk ilkesinin yetersiz kaldığı modern toplum hayatının ihtiyaçlarına cevap vermediği görülmüştür. İşte son zamanlarda kendisini yoğun bir biçimde hissettiren teknik ve teknolojik alanlardaki bu gelişmeler, kusursuz sorumluluğun bir türü olan tehlike sorumluluğu kavramına ortaya çıkarmıştır. Tehlike sorumluluğunu savunanlar işverenin özen borcunu ideal ölçüler içinde yerine getirmesi halinde dahi, meydana gelen zarardan yine de sorumlu tutulması gerektiğini savunmaktadır.

Yargıtay uygulamasında, ilk kararlarda işvere-

nin iş kazalarından doğan sorumluluğunun haksız fiile dayandığını kabul etmişken, zamanla işçinin daha yararına olan, akdi sorumluluk esasını benimsemiştir. Sosyal, ekonomik ve kültürel alanda meydana gelen gelişmeler nedeniyle akdi sorumluluğun da yetersiz kalması üzerine Yargıtay uygulamalarında istikrarlı şekilde tehlike sorumluluğu görüşünü kabul etmektedir.

Tehlike sorumluluğu, en ağır bir kusursuz sorumluluk halini oluşturmaktadır. Az önce de değinildiği gibi, işveren her türlü özen borcunu yerine getirmiş olsa dahi, meydana gelen kazadan dolayı sorumluluktan kurtulma olanağı yoktur. Bu anlamda tehlike sorumluluğu mutlak bir sorumluluk olarak nitelendirilebilir. Bununla beraber belirtmek gerekir ki tehlike sorumluluğu "bir" sonuç sorumluluğu da değildir. Gerçekten zarar işletmeye özgü bir tehlikeden doğmamış, yani araya giren bir başka nedenden dolayı meydana gelmişse, işverenin bu zarardan sorumlu tutulmaması gerekir. Başka bir deyişle işyerinin işletilmesi veya bundan doğan tehlikeler ile zarar arasında uygun bir illiyet bağı yoksa, işverenin sorumluluğundan söz edilemez.

Öteki sorumluluk hallerinde olduğu gibi, tehlike sorumluluğunda da 3 halde illiyet bağı kesilebilir. Bunlar, mücbir neden, zarar görenin kusuru ve 3. kişinin kusurudur. Öğretide illiyet bağını kesen nedenlerin bütün sorumluluk halleri ve bu arada tehlike sorumluluğu içinde geçerli olduğu vurgulanmaktadır. Yargıtay uygulamasında illiyet bağına sadece kusura bağlı sorumluluktan değil, sebep ve özellikle tehlike sorumluluğunun kurulabilmesi için zorunlu olduğu kabul edilmektedir. Illiyet bağına kesilmesine neden olan bu çeşitli durumların öncelikle tehlike sorumluluğu içerisinde kabul edilmesi gerekir. Çünkü kusurlu olmadığı gibi, kendisinden beklenen özeni gereği gibi yerine getirmiş olan bir işvereni, işyeri ya da işletmeyle uzaktan, yakından ilgili bulundurmayan mücbir nedenlerden sorumlu tutmak adalet ve hakkaniyet duygularını incitir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 18.3.1987 tarih ve 1986.9 - 722 Esas, 203 Karar sayılı kararı da aynı doğrultudadır.

Yukarıdaki açıklamalardan sonra, somut olaya gelince; davacıların murisinin sevk ve idaresindeki kamyon ile depremzedelere gönderilmesi istenen

gıda maddelerini götürmek üzere görevlendirildiği, 12.11.1999 günü Bolu-Kaynaşlı beldesinde dinlenme tesislerinde mola verdiği sırada meydana gelen depremde enkaz altında kalarak yaşamını yitirdiği, olayın 506 sayılı Yasa'nın 11. maddesine göre iş kazası olarak nitelendirilmesinin doğru olduğu kuşkusuzdur. Ancak, olayın iş kazası olarak nitelendirilmesi, işverenin bu kazadan sorumlu tutulmasını gerektirmez. Başka bir anlatımla, kazanın görev nedeniyle gerçekleşmiş olması, işverenin sorumluluğu için yeterli değildir. Çünkü olay; doğal afet niteliğinde zorlayıcı neden olan deprem sonrasında gerçekleştiği için işyerine özgü tehlike ile meydana gelen sonuç arasında uygun illiyet bağına varlığından söz edilemez. Başka bir deyişle, olay mücbir nedenden dolayı meydana geldiğine göre, illiyet bağı kesilmiştir ve işverenin sorumluluğuna gidilemez.

Mahkemece bu maddi ve hukuki olgular gözönünde tutulmaksızın davanın reddi yerine, yazılı şekilde hüküm kurulması usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.

O halde, davalının bu yönleri amaçlayan temyiz itirazları kabul edilmeli ve hüküm bozulmalıdır.

SONUÇ: Hükümün yukarıda açıklanan nedenlerle BOZULMASINA, temyiz harcının istek halinde temyiz edenlerden davalıya iadesine, 6.3.2003 21. HD. 2003/1465 E.-1721K.

Karar 19

Kazalı işçi ağır kusurlu ise de kast düzeyine ulaşmamaktadır. Tehlike sorumluluğu gereğince işverenin kısmi olarak sorumlu tutulması gerektiği ortadadır.

Zararlı olaya maruz kalan işçi, olay günü işyerinde, demir işçisi olarak çalışırken iş kazası sonucu % 4.3 oranında meslekte kazanma gücünü yitirmiştir.

İnsan yaşamının kutsallığı çevresinde işveren, işyerinde işçilerin sağlığını ve işgüvenliğini sağlamak için gerekli olanı yapmak ve bu husustaki şartları sağlamak ve araçları noksansız bulundurmakla yükümlü olduğu İş Kanunu'nun 73. maddesinin açık buyruğudur.

Bilirkişi raporunda; işverenin kusursuz işçinin ise %100 oranında kusurlu olduğu belirtilmiştir.

Oysa, hükme dayanak alınan bilirkişi raporunda; bilirkişi, İş Kanununun 73. maddesinin öngördüğü koşulları gözönünde tutarak ve özellikle işyerinin niteliğine göre, işyerinde uygulanması gereken işçi sağlığı ve işgüvenliği tüzüğü'nün ilgili maddelerini incelemek suretiyle, işverenin, işyerinde alması gerekli önlemlerin neler olduğu, hangi önlemleri aldığı, hangi önlemleri almadığı, alınan önlemlere işçinin uyup uymadığı gibi hususlar ayrıntılı bir biçimde incelemek suretiyle kusurun aidiyeti ve orantı hiç bir kuşku ve duraksamaya yer vermeyecek biçimde, saptamadıkları anlaşılmaktadır. Öte yandan davacı 28.6.2000 tarihinde işe girmiş 15.7.2000 tarihinde iş kazası meydana gelmiştir. Dava konusu olayda işçinin ağır kusurun olduğu açıkça görülmektedir. Ancak bu kusurun kast düzenine ulaşır nitelikte olmadığı da anlaşılmaktadır. İşçinin iş yerinde henüz 20 günlük işçi olduğu işin nitelik ve özelliğine göre her an işçi can ve güvenliği, bakımından tehlike yarattığı, her türlü tedbirin alınmış olması halinde dahi bu tür kazaların önlenmediği gözönünde tutularak, olayda, kısmi bir tehlike sorumluluğunun olduğu da ortadadır. Hâl böyle olunca, kusur raporunun, İş Kanununun 73. maddesinin öngördüğü koşulları içerdiği giderek hükme dayanak alınacak nitelikte olduğu söylenemez.

Mahkemece yapılacak iş; işçi sağlığı ve iş güvenliği konularında uzman bilirkişilere konuyu yeniden yukarıda açıklandığı biçimde incelemek, verilen rapor dosyadaki bilgi ve belgelerle birlikte değerlendirilerek ve sonuca göre karar vermekten ibarettir.

Mahkemece bu maddi ve hukuki olgular göz önünde tutulmaksızın ve özellikle, inandırıcı güç ve nitelikte olmayan, 73. maddenin öngördüğü koşulları içermeyen kusur raporunu hükme dayanak almak suretiyle yazılı şekilde hüküm kurulması usûl ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.

O halde, davacının temyiz itirazları kabul edilmeli ve hüküm bozulmalıdır.

SONUÇ: Hükümün yukarıda açıklanan nedenlerle **BOZULMASINA**, temyiz harcının istek halinde temyiz eden davacıya iadesine 24.2.2003 21. HD. 2003/1114-1258

Karar 20

Römork'un kapağının iki işçi ile zincir ve kol yardımı ile açılması gerekir. İşveren işin yürütümü için gerekli önlemleri almadığından işçi %100 kusurlu sayılamaz.

Olay günü, işçinin gübre yüklü traktör römorkunun kapağını açarken, kapağın römorkun içinde bulunan gübrenin ağırlığı ile koluna çarpması sonucu kolunun kırıldığı dosyadaki bilgi ve belgelerden anlaşılmaktadır.

İş Kanunu'nun 73. ve İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü'nün 2-4 maddesine göre, işveren işçilerin sağlığını ve güvenliğini temin için gerekli olanı yapıp, güvenli çalışmayı tesis ve temin etmekle yükümlüdür. Başka bir anlatımla, işveren işçilerin güvenliğini sağlamak amacıyla gerekli olanı yapmak, giderek uygun araç ve gereçleri hazır bulundurmak ve araçların amacına uygun şekilde kullanılmasını sağlamak ve işyerinde teknik ilerlemenin getirdiği daha güvenli şartları hazırlamakla yükümlüdür.

Somut olayda, işverenin yukarıda belirtilen önlemleri almadığı ve özellikle içerden dışarıya doğru açılan römork kapağının yüklenilmesi sonucu ağırlaşacağı, bir kişi tarafından tutulmasında zorluk çekileceği göz önünde tutularak, kapak açma işinin iki işçi tarafından yerine getirilmesi gerektiği gibi, kapağın zincirle ve kol yardımı ile açılıp kapanmasının sağlanması gerektiği ortadadır. Hâl böyle olunca, işveren işin yürütümü ile ilgili gerekli önlemleri almadığı gibi, işçiyi de bu konuda bilgilendirmediği ortadadır.

Şu duruma göre, işverenin İş Kanunu'nun 73 ve İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü'nün 2-4. maddelerinde öngörülen önlemleri işyerinde eksiksiz olarak aldığı söylenemez. Bu bakımdan işçinin %100 kusurlu olduğunu öngören ve hükme dayanak alınan bilirkişi raporunun gerçeği yansıtmadığı tartışmasızdır. Yukarıda açıklanan nedenlerle ve dosyadaki bilgi ve belgelere göre, 18.5.2000 tarihli uzman bilirkişiler tarafından düzenlenen raporun gerçeği yansıttığı ve anılan rapordaki kusur oranları gözönünde tutularak karar verilmesi gerektiği açık-seçiktir.

Mahkemece bu maddi ve hukuki olgular göz önünde tutulmaksızın yazılı şekilde hüküm kurulması usûl ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.

O halde, davacının bu yönleri amaçlayan temyiz itirazları kabul edilmeli ve hüküm bozulmalıdır.

SONUÇ: Hükümün yukarıda açıklanan nedenlerle **BOZULMASINA**, temyiz harcının istek halinde temyiz edene iadesine, 22.3.2001 21. HD. 2001/1857-2133 K.

Karar 21

Sigortalının, pamuk tozlarına maruz kaldığı mahkemenin yaptığı keşifle de saptanmıştır. Şu halde sigortalının tozlu ortamda çalışması sonucu meslek hastalığına maruz kaldığı meslek hastalığının oluşmasında ise bir miktar kaçınılmazlık bulunduğu yadsınamaz.

Sosyal Sigortalar Kurumu davalı işverene ait tekstil fabrikasında çalışan Mükremin G.'nin 23.03.1998 tarihinde rahatsızlanıp Sosyal Sigortalar Kurumu Adana Hastanesinde tedavi görmesi sonucu sigortalıda ortaya çıkan meslek hastalığına bağlı olarak yapılan tedavi gideri ile ödenen geçici iş göremezlik giderinin %50 si 156.439.366 lirayı davalı işverenden rücu talep etmiştir.

Mahkeme, meslek hastalığının ortaya çıkmasında davalı işverenin %80 nispetinde kusurlu bulunduğunu kabul ederek, Kurumun açtığı rücu davasının kabulüne karar vermiştir. Ancak, mahkeme iki kusur raporu almıştır. İlk kusur raporunda; işverene %60, sigortalıya %40 kusur verilmiş, ikinci kusur raporunda ise; işverene %80, sigortalıya %20 kusur verilmiştir. Böylece iki kusur raporu arasında kusur oran ve aidiyeti yönünden açıkça çelişki ortaya çıkmıştır. Mahkemenin bu çelişkiyi gidermeden karar vermesi isabetsizdir.

Öte yandan, sigortalı bu işyerine 01.06.1983 tarihinde girmiş ve 1986 yılına kadar işyerinde ham pamuk taşıdığı, harman-hallaç işçisi olarak görev yaptığı,

Yine işyerinden ayrıldığı 20.06.1998 tarihine kadar da polyester ve viskon karışımı emtiyayı arabalarla balya açma makinesine götürüp, kucağı ile adı geçen makineye vermek suretiyle çalışmasını sürdürdüğü görülmektedir. Bütün bu faaliyetlerin sonucu olarak da sigortalının 04.05.1999 günlü Ankara Meslek Hastalıkları Hastanesi'nin raporu ile "Bussinosis" diye isimlendirilen meslek hastalığına

tutulduğu ancak, sigortalıya herhangi bir maluliyet verilmediği anlaşılmaktadır. Kaldı ki işyerinde sigortalının pamuk tozlarına maruz kaldığı mahkemenin yaptığı keşifle de saptanmıştır. Şu halde sigortalının tozlu ortamda çalışması sonucu meslek hastalığına maruz kaldığı meslek hastalığının oluşmasında ise bir miktar kaçınılmazlık bulunduğu yadsınamaz.

Mahkemece yapılacak iş; olayda kaçınılmazlığın varlığı kabul edilmeli, kaçınılmazlık oranı saptanırken de, sigortalının işyerindeki çalışma koşulları, yaptığı işin mahiyeti ve süresi, sigortalının periyodik muayenelerinin yapılıp, işçi sağlığı ve iş güvenliği önlemlerinin yeterince ve gereğince yerine getirilip getirilmediği üzerinde durulmak suretiyle uzman bilirkişi heyetinden, bu çevrede yeniden telif edici kusur raporu alınmalı ve sonucuna göre karar verilmelidir.

Mahkemenin iş bu maddi ve hukuki olguları göz önüne almadan yetersiz tahkikatla yazılı şekilde hüküm vermesi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.

O halde taraf vekillerinin bu yönleri amaçlayan temyiz itirazları kabul edilmeli ve hüküm bozulmalıdır.

SONUÇ: Temyiz edilen hükümün yukarıda açıklanan nedenlerle **BOZULMASINA**, temyiz harcının istek halinde ilgiliye iadesine, 30.10.2003 10. HD. 2003/6926-7628.

Karar 22

Sigortalı, işyerinde çim biçerken palmye ağacının dalının gözüne çarpması sonucu malül kaldığını ileri sürmüştür. Tehlike sorumluluğuna göre işverenin her türlü özen görevini yerine getirmiş olması durumunda dahi meydana gelen zararlı sonuçtan sorumlu tutulması gerekir.

Dava nitelikçe iş kazası sonucu malül kalan işçinin maddi ve manevi tazminat istemlerine ilişkindir. Davacı, olay günü, davalı işyerinde bahçıvan olarak çalışan sigortalının, işyerinde çim biçerken palmye ağacının dalının gözüne çarpması sonucu malül kaldığını iddia etmiştir. Olayın iş kazası sayıldığına ve SSK'ca davacıya gelir bağlandığına ilişkin bilgi ve belge bulunmamaktadır. Davacının %100 kusurlu olduğuna ilişkin kusur raporları esas

alınarak davacının istemleri yerinde bulunmamıştır.

Mahkemece, varılan bu sonuç, isabetli değildir. Yargıtay uygulamasında ve başlangıçta, iş kazaları ile ilgili tazminat davaları kusura dayalı olarak çözümlenmekteydi. İş Kanunu'nun eski 73. yeni 77. maddesinde bu alanda gerekli ilkeler kabul edilmiş ve işveren çalıştırdığı işçilerin sağlık ve iş güvenliklerini koruma yönünde gereken tedbirleri almak ve araçları temin etmekle yükümlü tutulmuştur. Ne var ki, sosyal ve teknik alandaki değişim ve gelişmeler işyerlerinde tehlike boyutlarını artırmış ve salt kusura dayalı kuralların bu alanda yeterli olmadığı sonucuna varılmıştır. İşveren kendi alanında her türlü tedbirleri almış olsa dahi; işyeri koşullarından kimi tehlikeli durumlar, zararlandırıcı sonuçlar meydana gelmektedir. Kusura dayanan sorumluluk ilkesi toplumun ihtiyaçlarına cevap vermemiş, adaletsiz durumlar ortaya çıkarmıştır.

Gerçekten, kimi tehlikelerle dolu uğraşlardan doğan zararlı sonuçlar bazı kere insan eylem ve iradesi dışında meydana gelebilir. Dış çevrede belirli tehlikeler yaratan uğraşı ve davranışların sonuçlarından kaçınma ve bunların önleme olanağı olmasa bile, bu uğraşlardan yararlananlar bundan sorumlu olmalıdır. Zarar, sorumluluk kaynağı tehlikeye bağlı olarak ortaya çıkar. "Risk nazariyesi" olarak nitelendirilen ve kabul edilen bu görüş çerçevesinde beden gücüyle topluma yararlı işler sağlama amacıyla bulunan kişiler korunur. Burada, işverenin iş kazalarından sorumluluğu, akdi bir sorumluluk olarak; sadece kasti veya işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili mevzuat hükümlerine aykırı veya suç sayılır eylemi sonucu meydana gelen zararlara ilişkin olmayıp "Tehlike (Risk)" nazariyesine dayalı kusursuz sorumluluğu da içerir. Zira, işveren iş akdi ile işçisini, iş ve işyeri tehlikelerine karşı korumayı taahhüt ettiği gibi önlenmesi mümkün olmayan tehlikelerden doğacak zararları karşılamayı da taahhüt etmiş sayılır. İşte bu nedenle kusursuz sorumluluğun bir türü olan tehlike sorumluluğu kavramı kabul edilmiş ve işverenin her türlü özen görevini yerine getirmiş olması durumunda dahi meydana gelen zararlı sonuçtan sorumlu tutulması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Bu anlamda, tehlike sorumluluğu mutlak bir sorumluluk olarak nitelendirilebilir. Ancak, belirtmek gerekir ki, tehlike sorumluluğu bir sonuç sorumluluğu da değildir. Zarar işyeri koşullarından veya işletmeye özgü tehlikeden doğmamış ve araya giren başka bir nedenden meydana gelmiş ise bu durumda işveren zarardan sorumlu tutulmamalıdır. Başka bir anlatımla, işyeri koşullarından doğan tehlike ile zarar arasında uygun illiyet bağı yoksa işverenin sorumluluğu da yoktur. İlliyet bağının kesilmesi genelde üç durumda söz konusu olabilir. Bunlar mücbir sebep, üçüncü kişinin veya zarara uğrayanın ağır kusurlarının bulunmasıdır. Dava konusu olayda ise, illiyet bağını kesen durum söz konusu değildir.

Mahkemece, tehlike nazariyesinin gözardı edilerek 27.3.1957 gün ve 1/3 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu kararına aykırı biçimde yazılı şekilde hüküm kurulması usûl ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir.

Yapılacak iş; davacıya öncelikle olayın iş kazası olduğunun ve malûliyet oranının tespiti için SSK'na başvurmak, gerektiğinde anılan kurum ile birlikte işverene de husumet yönelterek bu konuda dava açmak üzere önel vermek ve bu dava sonucuna göre olayın iş kazası sayılması durumunda yukarıda açıklanan risk nazariyesi dikkate alınarak olayda davacının kusurunu ve kaçınılmazlığın etkisinin bulunup bulunmadığı işgüvenliği uzmanı bilirkişi kurulu raporu ile belirlemek ve risk nazariyesi gereği kaçınılmazlığın saptanması durumunda işvereni kaçınılmazlığa isabet eden orandan hakkaniyete uygun oranda sorumlu tutmak, SSK'ca gelir bağlanması halinde bağlanan gelirlerin peşin sermaye değerini hesaplanan zarardan indirmek ve elde edilecek sonuca göre hüküm kurmaktan ibarettir.

O halde, davacının bu yönleri amaçlayan temyiz itirazları kabul edilmeli ve hüküm bozulmalıdır.

SONUC: Hükümün yukarıda açıklanan nedenlerle BOZULMASINA, temyiz harcının istek halinde temyiz edene iadesine, 6.5.2004 21. HD. 2004/3889 E-4614 K.

Karar 23

Sigortalının, ağaç kestği sırada budak kısmının denk gelmesi nedeniyle ağacın şerit testereden fırlaması sonucu sol el işaret parmağının kesildiği anlaşılmaktadır. Davacı sigortalı %85 oranında kusurlu bulunmuştur. Bu olayda bir miktar kaçınılmazlık bulunduğu yadsınamaz.

Dava nitelikçe, iş kazası nedeniyle oluşan işgöremezlik nedeni ile maddi ve manevi tazminat istemine ilişkindir.

Olay tarihinde, davalı işyerinde kalfa olarak çalışan davacı sigortalının, ağaç kestği sırada budak kısmının denk gelmesi nedeniyle ağacın şerit testereden fırlaması sonucu sol el işaret parmağının kesildiği anlaşılmaktadır. Hükme dayanak alınan bilirkişi raporunda, olay davacı işçinin dikkatsizliğinin de etkisi ile meydana geldiğinden bahisle davacı sigortalı %85 oranında kusurlu bulunmuştur. Bu olayda bir miktar kaçınılmazlık bulunduğu yadsınamaz.

Mahkemece yapılacak iş; olayda kaçınılmazlığın da varlığı kabul edilmeli, kaçınılmazlık oranı saptanırken de, sigortalının işyerindeki çalışma koşulları, yaptığı işin mahiyeti ve süresi, sigortalının periyodik muayenelerinin yapılıp, işçi sağlığı ve iş güvenliği önlemlerinin yeterince ve gereğince yerine getirilip getirilmediği üzerinde durulmak suretiyle uzman bilirkişi heyetinden, bu çevrede yeniden telif edici kusur raporu alınmalı ve sonucuna göre karar verilmelidir.

Mahkemenin iş bu maddi ve hukuki olguları göz önüne almadan eksik inceleme ve araştırma ile yetersiz bilirkişi raporuna dayalı olarak yazılı şekilde hüküm vermesi usul ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir.

O halde davacı vekilinin bu yönleri amaçlayan temyiz itirazları kabul edilmeli ve hüküm sair yönleri inceleneksizin bozulmalıdır.

SONUÇ: Temyiz edilen hükmün yukarıda açıklanan nedenlerle BOZULMASINA, temyiz harcının istek halinde ilgilie iadesine, 02.10.2006 21. HD. 2006/8556 E-9267 K.

Karar 24

Yeni alınmış, bir yaşını doldurmamış, genel bakımları yaptırılmış bir aracın tekerleğinin patlamaması için işverenin hangi önlemleri alabileceği hükme dayanak alınan kusur raporunda irdelenmemiş olup kusur raporu maddi olgu ile uyumlu ve doyurucu nitelikte olmadığı gibi 506 sayılı Kanun'un 26. maddesine uygun değildir.

Davacı, trafik iş kazasında ölen sigortalı işçinin hak sahiplerine yapılan harcamalar üzerine uğrılan Kurum zararının rücuun ödetilmesini istemiştir.

1- Dava 21.04.1999 tarihli trafik-iş kazasında vefat eden sigortalı M. S.'in hak sahiplerine davacı kurumca yapılan sosyal sigorta yardımlarının davalı işveren miraçlarından rücuun tahsili istemine ilişkin olup davanın yasal dayanağı 506 sayılı Kanun'un 26. maddesidir. Anılan maddeye göre işverenin rücu alacağından sorumluluğu kasdi yada işçilerin sağlığını koruma ve iş güvenliği ile ilgili mevzuat hükümlerine aykırı hareketi yahut suç sayılır bir eyleminin varlığı halinde mümkündür.

Somut olayda 28.12.2002 tarihli kusur raporuna dayanılarak işverenin % 50 oranında kusurlu olduğu kabul edilmiştir. Davaya konu trafik kazasının vefat eden sigortalı tarafından kullanılan aracın sol arka tekerinin patlaması sonucu direksiyon hakimiyetinin kaybedilerek sağ tarafa doğru takla atması sonucu meydana gelmiştir. Henüz yeni alınmış, bir yaşını doldurmamış, genel bakımları yaptırılmış bir aracın tekerleğinin patlamaması için işverenin hangi önlemleri alabileceği hükme dayanak alınan kusur raporunda irdelenmemiş olup kusur raporu maddi olgu ile uyumlu ve doyurucu nitelikte olmadığı gibi 506 sayılı Kanun'un 26. maddesine uygun değildir.

Mahkemece açıklanan esaslar doğrultusunda yeniden kusur incelemesi yaptırılıp, maddi olaya uygunluğunun denetlenmesinden sonra hasıl olacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken anılan maddeye uygun olmayan kusur raporuna dayanılarak hüküm kurulması, bozma nedenidir. 02.06.2003 10. HD. 2003/4086 E. 2003/4621 K.

Karar 25

Zararlandırıcı ölüm olayı, hizmet akdi nedeniyle işyerinde bulunduğu sırada meydana gelmiştir. Şu duruma göre, ölüm olayı ile yürütülen iş arasında illiyet bağı bulunduğundan olay iş kazasıdır.

Dava, zararlandırıcı sigorta olayının iş kazası sayılması gerektiğinin tespiti istemine ilişkindir.

Mahkemece, davacılar murisi ile davalı işveren arasında hizmet akdi bulunmadığı, murisin kendi adına plastik toplayıcısı olarak çalıştığı gerekçesi ile davanın reddine karar verilmiş ise de bu sonuç dosya içerisindeki bilgi ve belgelere uygun bulunmamaktadır.

Gerçekten, davanın yasal dayanağını oluşturan 506 sayılı Yasa'nın 11/A maddesine göre, iş kazası a) sigortalının işyerinde bulunduğu sırada, b) işveren tarafından yürütülmekte olan iş dolayısıyla, c) sigortalının, işveren tarafından görev ile başka bir yere gönderilmesi yüzünden asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda, d) sigortalıların işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere toplu olarak götürülüp getirilmeleri sırasında sigortalıyı hemen veya sonradan bedence veya ruhça arızaya uğratan olaylardır. Zararlandırıcı sigorta olayının iş kazası sayılması için, 1) sigorta olayına maruz kalan kişinin, Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 2. maddesi anlamında sigortalı olması, 2) Sigorta olayının, maddede sayılı sınırlı olarak belirtilen hal ve durumlardan birinde meydana gelmesi koşuldur. Başka bir anlatımla, sigorta olayının, iş kazası sayılabilmesi için iki koşulun birlikte gerçekleşmesi zorunludur.

Somut olayın, davacıların miras bırakanı sigortalı Cengiz T.'nin davalı işyerinde hizmet akdi ile çalıştığı sırada işyerinde meydana geldiği olayla ilgili hazırlık tahkikatı sırasında alınan ifadelerden açıkça anlaşılmaktadır. Gerçekten, işveren Murat A., Cengiz T.'nin 3 yıldan beri işyerinde aralıklı olarak çalıştığını beyan etmiştir. Keza ustabaşı Turgay E.'de işyerinde 1 yıldan beri çalışan davacılar murisinin plastik imalathanesindeki sıcak su kazanına düştüğünü açıkça beyan etmiştir. Diğer işçiler Durmuş B. ve Tunay S.'de hizmet akdi ile çalışan davacılar murisinin sıcak su kazanına düşerek yandığını doğrulamışlardır. Tanıkların yargılama sırasında alınan ve olayla ilgili sıcak su kazanına

na verdikleri ifadeler ile çelişkili bulunan hizmet aktinin bulunmadığına dair beyanlarına değer verilemez. Kaldı ki ceza dosyasında davalı işveren ile ustabaşının yargılandıkları ve olayda kusurlu bulunarak mahkûmiyetlerine karar verildiği anlaşılmaktadır. Murisin maruz kaldığı zararlandırıcı ölüm olayı hizmet akdi nedeniyle işyerinde bulunduğu sırada meydana gelmiştir. Şu duruma göre, ölüm olayı ile yürütülen iş arasında illiyet bağı bulunduğu gibi, muris işyerinde bulunduğu sırada olay meydana gelmiştir. Hâl böyle olunca, 506 sayılı Yasa'nın 11. maddesinde belirtilen iş kazasının unsurları gerçekleştiğinden davanın kabulü gerekirken maddi olgulara ters düşen gerekçelerle bir kısım tanık beyanlarına dayalı olarak reddine karar verilmesi usûl ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir. 21. HD. 31.05.2004/2004/2180 E. 5226 K.

Karar 26

İşveren sigortalıyı kayınpederinin tedavisi için refakatçi olarak gönderdiğine göre olay iş kazasıdır.

Mahkemece işverenin murisi görevlendirdiğine dair delil bulunmadığından olayın trafik kazası niteliğinde değerlendirilip dava reddedilmiştir.

Zararlandırıcı sigorta olayına maruz kalan sigortalı A. Ç.'in 8-10 aydır davalı doktor M. Ö. Ç.'na ait özel Ü. Polikliniği işyerinde elektrik işleri, alınan numunelerin laboratuvara götürülmesi, dışardan alınması gereken şeylerin alınması şeklinde çalıştığı, bordro tanığı M. P. komşu işyeri tanıkları ile vergi yoklama fişindeki beyanlar ayrıca işveren vergi yoklama fişinde murisin, elektrik işi olduğunda çağırıldığı kendilerinden ücret almadığını sadece malzeme parasını aldığı şeklindeki beyanlardan çalışmanın SSK'ya bildirilmediği süresi olduğu anlaşılmaktadır.

Olayda çözümlenmesi gereken konu davalı yanında çalışan davacı murisinin çalışma saatleri ve işyeri dışında gece geçirdiği kazasının trafik iş kazası olarak değerlendirilip değerlendirilmeyeceği noktasında toplanmaktadır.

Dosyanın yasal dayanağı 506-/11-A/C bendince sigortalının işveren tarafından görevli başka bir yere gönderilmesi yüzünden asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda meydana gelen ve sigortalıya

derhal veya sonradan bedence ya da ruhça arızaya yönelik olayı iş kazası olarak belirtmiştir.

18.11.1999 günü saat gece saat 10.45 sıralarında Susurluk Bursa Karayolu üzerinde davalı işverenin kayınpederi M. Ö.'e ait özel araçta M. Ö., muris ve arabayı kullanan N. K. olduğu halde karşı yönden gelen 3. kişiye ait kamyonetle çarpışma sonucu muris ölmüştür. Bu olaydan üç ay önce davalı kayınpederi M. Ö.'in kanser rahatsızlığı ile davalı yanına geldiği muris ile iyi anlaştığı, tedavi için zaman zaman muris refakatinde Bursa'ya götürüldüğü, ilçe içinde dolaştırıldığı, bazı tanıklarca ifade edildiği, olaydan önce davalının kayınpederi M. Ö. tedavi için İzmir'e götürmek için Bursa'daki M. Ö.'e ait kırtasiye dükkanından şoför çağırıldığı, murisin özel otomobille masraflı olacağı, otobüsle götürüldüğüne dair konuşmalara şahit olduğu, olay gecesi yola çıkan murisin davalı kayınpederini refakatte İzmir'e gittiklerini, telefonla haber verdiği babası tarafından beyan edilmiştir. Muris babasının dışında davalının murisi görevlendirdiği konusunda görgüye dayalı bilgi yoksa da olaydan sonra bazı tanıklar işverenin kayınpederini tedavi için muris refakatinde gönderdiği sırada kazanın olduğunu, işyerinden duyduklarını belirtmişlerdir. Dosyadaki delillerin tümü birlikte değerlendirildiğinde davalı yanında çalışan zaman zaman devamlı kayınpederini gezdirmek ve tedavi için gittiği yerlerde refakat eden murisin yanında çalıştığı davalı işverenin haberi olmadan davalı yanında kalan kayınpederi ile yola çıkması hayatın olağan akışına aykırı olup, davalının görevlendirilmesi sonucu davalı kayınpederine refakat ederken geçirdiği trafik kazasının 506/11-A/c kapsamında iş kazası olduğunun kabulü gerekirken yazılı düşüncelerle davanın reddi usûl ve yasaya aykırı olup bozma nedenidir. 21. HD. 01.07.2004 2004/5027 E. 6479 K.

DİPNOTLAR

1. Uluşan, shf 72.
2. Akın, shf 6.
3. Canıklıoğlu, shf 6.
4. Kuru, Shf. 1429.
5. Prof. Dr. İhsan Toroğlu'nun Bilirkişi raporlarından alınmıştır.
6. Resul Arslanköylü, Sosyal Sigortalar Kanunu Yorumu, Ankara 2004.

7. Selici, Özer, shf.67
8. Selici, Özer, shf 65.

KAYNAKÇA

- Mustafa Çenberci - Sosyal Sigortalar Kanunu Şerhi, 1977.
- Prof. Dr. İlhan Uluşan - Borçlar Hukuku ve İş Hukuku Açısından İşverenin İşçiyi Gözetme Borcu, 1990.
- Resul Arslanköylü - Sosyal Sigortalar Kanunu Yorumu, Ankara, 2004.
- Dr. Murat Canyürek - Mütessesil Borçlulukta İç ve Dış İlişkiler, Kasım 2003.
- Dr. Turgut Akıntürk - Mütessesil Borçluluk, Ankara 1971.
- Yrd. Doç. Dr. Levent Akın - İşverenin İşçiyi Gözetme Borcu ve Bundan Doğan Tazminat Davaları Açısından Yargıtay'ın 2002 Yılı Kararlarının Değerlendirilmesi.
- Doç. Dr. Nurgün Canıklıoğlu - Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Tasarısına Göre Sosyal Sigorta Hak ve Yükümlülükleri.
- Prof. Dr. İhsan Toroğlu - Bilirkişi raporu.
- Prof. Dr. Özer Selici - Sorumluluk Hukukunda Yeni Gelişmeler III. Sempozyumu, Mukayeseli Hukuk Estitüsü-1980.
- Şahin Çil - İş Kanunu Şerhi, Ankara 2004.